

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rok na vsi a jeho dramtizace

A Year in the Countryside and its dramatization

Vladimíra Kučerová

Vedoucí práce: Mgr. Iva Krejčová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český a francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Rok na vsi a jeho dramatinizace vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Dále prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze bakalářské práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze, 13. července 2016

.....

Ráda bych poděkovala dr. Ivě Krejčové za cenné rady, věcné připomínky, vstřícnost a ochotu při zpracování bakalářské práce. Dále patří mé poděkování Pavlu Šimákovi za jeho pomoc a čas, který mi věnoval během našich konzultací.

Obsah

1. Úvod	1
2. Rok na vsi	2
2. 1 Alois a Vilém Mrštíkovi	2
2. 2 Kronika moravské dědiny optikou literární historie	3
2. 2. 1 Kompozice	6
3. Dramatizace Roku na vsi	7
3. 1 Miroslav Krobot	9
3. 2 Břetislav Rychlík	11
3. 3 Divadelní inscenace	12
4. Recepty inscenací Roku na vsi	17
5. Motivy a jejich přesah do současnosti	30
5. 1 Láska	32
5. 1. 1 Láska milenecká	33
5. 1. 2 Láska nezodpovědná	38
5. 1. 3 Láska neopětovaná	40
5. 1. 4 Láska z respektu	41
5. 1. 5 Láska rodičovská	43
5. 1. 6 Láska k Bohu	43
5. 2 Přírodní koloběh	46
5. 3 Víra	48
6. Závěr	50
7. Seznam použité literatury	52

1. Úvod

Za vznikem románové kroniky *Rok na vsi* stojí desetiletá tvůrčí práce Aloise a Viléma Mrštíků. Deset let také pracoval Miroslav Krobot na dramatinaci této klasiky české literatury. Krobotova dramatinace byla poprvé zinscenována v Národním divadle v Praze v roce 1993 a další inscenace *Roku na vsi* se objevují na české divadelní scéně dodnes.

Naše bakalářská práce se zabývá dramatinací *Roku na vsi* se zaměřením na hlavní motivy divadelní hry. Protože měla dramatická adaptace svůj původ v knižní verzi, je úvodní kapitola zaměřena na popis literární předlohy *Roku na vsi* s uvedením hlavních informací o díle. Pozornost je zde věnována autorům, bratrům Mrštíkovým, vzniku díla v literárněhistorickém kontextu a stručné charakteristice díla.

Další kapitola pojednává o procesu dramatinace z hlediska literární teorie a objasňuje především nejdůležitější pojmy „dramatinace“ a „adaptace“. Následuje kapitola věnovaná dramatinaci *Roku na vsi*, jejímu vzniku a možným verzím. Další část bakalářské práce věnujeme popisu divadelních inscenací *Roku na vsi*, které byly do dnešní doby uvedeny.

Divadelními inscenací a jejich přijetí divadelní kritikou se zabývá další kapitola, ve které se pokusíme analyzovat recepci jednotlivých inscenací *Roku na vsi*. Se získanými poznatky recepční části práce pracujeme v kapitole věnované interpretaci dramatinace *Roku na vsi*.

Při interpretaci divadelní adaptace se zaměřujeme především na motivy, které byly pro Miroslava Krobota při výběru osudů postav a jejich formování do celistvého útvaru divadelní hry nejpodstatnější. K interpretaci a analýze hlavních motivů divadelního ztvárnění využíváme literární předlohu dramatinace i divadelní scénář *Roku na vsi*.

V naší bakalářské práci se pokusíme zodpovědět otázku, zda má divadelní ztvárnění *Roku na vsi* dnešním divákům stále co říci, resp. proč se Miroslav Krobot věnoval dramatinaci sto let starého námětu a čím mohl zaujmout současné diváky.

2. Rok na vsi

Přímým podnětem pro dramaturgii a divadelní uvedení *Roku na vsi* byla Miroslavu Krobotovi knižní předloha bratří Mrštíků. Nejprve se zaměříme na autory literárního díla – Aloise a Viléma Mrštíkovi. Následně se budeme věnovat vzniku a stručné charakteristice díla *Rok na vsi*.

Rok na vsi je významným prozaickým dílem bratří Mrštíků z let 1903–1904. Jedná se o románovou kroniku, která zachycuje všední dny i svátky v životě vesnických obyvatel v moravské Habrůvce. Jan Skutil hodnotil *Rok na vsi* po stránce literární i dokumentační jako vrcholné moravské kronikářské dílo konce 19. a začátku 20. století.¹

2.1 Alois a Vilém Mrštíkovi

Alois Mrštík (1861–1925) je známý především jako prozaik a dramatik, ale byl také publicista, překladatel, autor žánrových obrázků, cestopisných a memoárových črt.² Bývá nazýván kronikářem moravské dědiny či kronikářem venkova, vykresloval totiž obraz duše člověka na pozadí všední každodennosti.³ Tento um mohl uplatnit především ve svém vrcholném prozaickém díle, rozsáhlé románové kronice *Rok na vsi* z let 1903–1904, zaznamenávající realistickou metodou sociální a etické konflikty, lidové tradice a svébytné kořeny života na moravském venkově.⁴ Mrštík zde zdůrazňuje autonomní sílu a rovnovážnost bytí lidového kolektivu v souladu i v konfrontaci s přírodním časem a řádem.⁵ Na tvorbě románové kroniky se podílel Aloisův mladší bratr Vilém, a to především jako autor přírodních lyrických popisů, které Radko Pytlík označuje jako „malby přírody“ rozložené prakticky v celém díle.⁶ Jako spoluautor byl Vilém uveden až při druhém vydání roku 1914.

Vilém Mrštík (1863–1912) byl prozaik, autor impresionisticky laděných románů, lyrických obrázků z přírody, realistických povídek, dramatik, publicista, překladatel,

¹ SKUTIL, Jan. Vyústění moravské kronikářské tradice v mrštíkowském Roku na vsi. *Vlastivědný věstník moravský*. 1976, roč. XXVIII, s.102.

² OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce Sv. 3/I*. 2000. vyd. Praha: Academia. s. 344.

³ KUBÍČEK, Tomáš. Alois Mrštík. *Duha*. 1991, roč. 5. s. 16.

⁴ OPELÍK, Jiří. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce Sv. 3/I*. 2000. vyd. Praha: Academia. s. 344.

⁵ *Ibid.* s. 345.

⁶ PYTLÍK, Radko. Vilém Mrštík: osud talentu v Čechách. 1. vyd. Praha: Melantrich. 1989. s. 37.

esejista a jeden z představitelů kritické generace 90. let 19. století, jenž prosazoval ruské realisty a dílo Emila Zoly.⁷

Inspirací pro románovou vesnici Habrůvku byla Aloisi Mrštíkovi skutečná jihomoravská vesnice Diváky u Hustopečí, kde v roce 1889 získal místo správce školy a žil zde až do své smrti.⁸ Během mnoha let učitelování na divácké škole se blízce seznámil se životem na moravské dědině, s mravy, mluvou a zvyky tehdejších venkovanů, sbíral dokumenty lidového umění, věnoval se literatuře a byl místním kronikářem. Radko Pytlík je toho názoru, že povahy obou bratrů se jakoby doplňovaly. Alois byl tím rozvážnějším, umírněnějším, střízlivějším a filosofičtějším z bratrů. Vilém byl naopak divoch – prudký, vášnivý, neklidný a výbojný.⁹ Vilém po přestěhování do Divák podněcoval Aloise k intenzivnější umělecké tvorbě, byl jeho inspirátorem, spoluautorem i kritikem. Obec se díky aktivitě obou bratrů stala jedním z center moravské kultury. Roku 1893 zde založili knihovnu a v dalších letech jezdili do Divák čeští i moravští umělci, např. skladatel Leoš Janáček, divadelník Jaroslav Kvapil, malíř Alois Kalvoda, spisovatel Karel Elgart Sokol a malířka Zdenka Braunerová.¹⁰

Božena Mrštíková v publikaci *Mrštíkové* poukázala na to, že vztah obyvatel Divák k oběma spisovatelům nebyl přátelský. V době, kdy Mrštíkové pracovali na kronice *Rok na vsi*, se oba snažili poznat „duši venkovského lidu“. Chodili na besedy, tančili u muziky, přihlíželi práci venkovanů, účastnili se venkovských zábav. Sbírali tak inspiraci pro jejich literární práci, ale současně jim tento způsob života kazil dobrou pověst, především pak Aloisi jako místnímu učiteli.¹¹

2.2 Kronika moravské dědiny optikou literární historie

Románová kronika *Rok na vsi* je klasické dílo kritického a dokumentárního realismu, které vycházelo nejprve časopisecky ve *Světozoru* a později v *Květech*, následně bylo vydáno knižně v rozmezí let 1903–1904 v Nakladatelském družstvu Máje.¹²

⁷ OPELÍK, Jiří. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce Sv. 3/I. 2000. vyd. Praha: Academia. s. 348.

⁸ JUSTL, Vladimír. Bratři Mrštíkové. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1963. s. 5

⁹ PYTLÍK, Radko. Vilém Mrštík: osud talentu v Čechách. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1989. s. 27.

¹⁰ OPELÍK, Jiří. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce Sv. 3/I. 2000. vyd. Praha: Academia. s. 348.

¹¹ MRŠTÍKOVÁ, Božena. Mrštíkové. svazek XIII. vyd. Praha: Fr. Borový. 1942. s. 112.

¹² JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Komentář. In MRŠTÍK, Alois; MRŠTÍK, Vilém. Rok na vsi: kronika moravské dědiny. vyd. Brno: Host. 2011. s. 433-436.

První ukázka z *Roku na vsi* byla podepsána oběma bratry a vyšla v roce 1894 ve *Světózor*. Jednalo se o soubor tří povídek *Svatý týden* s podtitulem *Obrazy ze vsi*. Od počátku roku 1899 do konce roku 1902 vycházely pod jménem Aloise Mrštíka jednotlivé povídky *Roku na vsi* na pokračování v *Květech*, které tehdy redigoval Svatopluk Čech.¹³ Po velkém ohlasu u čtenářů i kritiky následovalo knižní vydání, které bylo obohaceno o několik dalších povídek a črt. Při tvorbě knižní podoby *Roku na vsi* už nebyly provedeny žádné zásadní změny časopisecké verze povídek, s výjimkou cyklu *Svatý týden*, kde se text výrazně liší od původního znění z roku 1894.¹⁴ Jako autor byl uveden Alois Mrštík, který Vilémovi dílo dedikoval.

Svému bratru Vilému Mrštíkovi připisuje toto dílo autor.

Milý Viléme!

Vedls mne tam, kam jsem toužil svými sny: na umění učils mne hledět jako bratr a vzácný přítel. I na této knize máš svůj lví podíl a vším právem podepisuji na něm Tvé spolupracovníctví. Nebylo archu, nebylo odstavce, abys je se mnou nebyl promyslíl a nepřidal své oživující krve a barvy. Nejen z lásky a přátelství připisuji Ti svou mnohaletou práci, ale také pro zásluhy, jež o dílo máš. Měj ze společné naší práce takovou upřímnou radost, jako ji má Tvůj

Alois¹⁵

U druhého vydání *Roku na vsi* připsal Alois Mrštík svého bratra in memoriam jako spoluautora.

Vzhledem k tomu, co napsal jsem v dedikaci k vydání prvnímu, podpisuji nyní Viléma jako spoluautora při vydání druhém — zajisté vším právem.

15. června 1914¹⁶

Rok na vsi zobrazuje život na vesnici na základě událostí, které jsou řazeny k jednotlivým dnům přírodního roku. Můžeme říci, že přírodní čas je nadřazený lidem a jeho rytmus jim určitým způsobem vládne. Neměnné pořadí dnů, svátků, měsíců a ročních dob, setí a sklizně, to vše představuje pevný řád roku a to také udává životní rytmus

¹³ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Komentář. In MRŠTÍK, Alois; MRŠTÍK, Vilém. *Rok na vsi: kronika moravské dědiny*. vyd. Brno: Host, 2011. s. 433–436.

¹⁴ SKUTIL, Jan. *Rok na vsi jako problém ediční a literárněgenetický. Vlastivědná ročenka Okresního archivu Blansko*. [1]. vyd. Blansko, 1976, s. 3–8.

¹⁵ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. *Rok na vsi*. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad.

¹⁶ *Ibid.*

venkovanům.¹⁷ Život Habrůvky je typickým příkladem tehdejšího života na moravské vesnici na pomezí Slovácka a Hané, nejedná se tedy pouze o umělecké dílo, ale také o přesný dokument. Obraz života na vsi se ukazuje ve své celistvosti díky různorodosti postav a životních situací, do kterých se dostávají. Hrdinové díla prostupují prózami a mají charakter figurek, které se objeví na scéně pouze jednou nebo vícekrát. Vypravěč či „kronikář“ tyto figurky představuje tak, jak plyne přírodní čas. Postav je velmi mnoho, ale můžeme vidět dva ústřední hrdiny – starostu Filipka a Cyrila Rybáře.¹⁸ Ostatní obyvatelé Habrůvky jsou více méně rovnocenní, statiční a epizodicky vystupující.

V bakalářské práci Marcely Dvořáčkové o postavě Cyrila Rybáře se můžeme dočíst, že „ačkoli románová kronika nemá žádnou hlavní postavu, Cyrilu Rybářovi je v knize věnováno více prostoru než postavám jiným. Jeho postava je výrazně propracovanější a můžeme na ní sledovat i určitý vývoj.“¹⁹ V prvních povídkách je popsána jeho snaživost a pracovitost, která vedla k jeho rozvoji a pracovnímu úspěchu, ale v dalších povídkách už se ukazují i jeho záporné rysy, jeho poměr s Vrbčenou, utrácení peněz kvůli vášni k milence, nedostatek respektu k vlastní matce, lhaní rodině – to vše vede k jeho sebevraždě v závěrečné části.²⁰

Důležitou součástí románové kroniky je koloběh přírody proměňující se během roku, který výrazně rytmizuje samotný děj. Přirozený rytmus evokuje pocit cykličnosti a opakování. Příroda udává řád v Habrůvce a stává se jednou z významných postav kroniky.

„Mezi postavy Roku na vsi, mezi onu plejádu figur a figurek, typů a charakterů, patří tedy i „mrtvá“ příroda. Ve své kráse (kráse luk, polí, lesů) i ve své městské příznačnosti. V kontextu Roku na vsi neznamena to ani z hlediska kompozice anorganický element, neboť hlavním hrdinou této kroniky není jedinec, nýbrž samy Habrůvky, jejich lidský kolektiv. Ten pak dodává knize nejen zvláštní půvab, nýbrž i sílu: vždyť je tu nakonec oslaveno lidské společenství a z něho vyrůstající víra v dobrou hvězdu Habrůvky.“²¹

Bez přítomnosti „postavy“ přírody by neexistovala ani komplexní postava vesnice Habrůvky jako celku. Všichni zdejší lidé z přírody vzešli, jsou jí určováni, vyrůstají v ní, žijí v ní, pracují v ní a po smrti se do ní opět vrací. Bez přírody by nebylo jich a nebyl by

¹⁷ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Stoletou alejí. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985. s. 204.

¹⁸ SKUTIL, Jan. Vyústění moravské kronikářské tradice v mrščíkovském Roku na vsi. Vlastivědný věstník moravský. 1976, roč. XXVIII, s. 104.

¹⁹ DVOŘÁČKOVÁ, Marcela. Postava Cyrila Rybáře v Roku na vsi bratří Mrščíků. 2012. s. 5.

²⁰ SKUTIL, Jan. Vyústění moravské kronikářské tradice v mrščíkovském Roku na vsi. Vlastivědný věstník moravský. 1976, roč. XXVIII, s. 104.

²¹ JUSTL, Vladimír. Bratři Mrščíkové. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1963. s. 28-29.

ani žádný přirozený řád života, který lidé tak potřebují, protože jinak by vlastně byli úplně bezradní. Přírodní koloběh a cyklický rytmus dodávají lidem pocit naděje a víry v lepší zítřky.

2.2.1 Kompozice

Dvoudílná románová kronika nemá ucelený děj, ale je vystavěna na velkém množství menších příběhů s různými dějovými liniemi, které propojuje vesnice Habrůvka, v níž se vše odehrává během jednoho roku. Kapitoly jsou označeny podle měsíců v roce, počínaje říjnem a konče zářím, a mají výraznou vnější kompozici, ve které je definitivní druhé vydání *Roku na vsi* rozděleno do dvou svazků. První je nazvaný *Podzim a zima* a zahrnuje cykly povídek z kapitol Říjen, Listopad, Prosinec, Leden a Únor; druhý svazek pod názvem *Jaro léto* zahrnuje povídky z kapitol Březen, Duben, Květen, Červen, Červenec, Srpen, Září a také závěrečnou část *Po několika letech*. Při prvním knižním vydání byl *Rok na vsi* uspořádán do devíti dílů, které byly seřazeny podle měsíců. Dva díly byly spojením více měsíců dohromady (Říjen – Listopad, Červenec – Srpen – Září), ostatní měsíce tvořily vždy vlastní díl.²²

Každá kapitola obsahuje větší množství menších povídek, „obrázků“, které jsou pojmenovány podle aktuálních dobových svátků a slavností, případně podle osob, ke kterým se vztahují, např. Dušičky, Hody, Rybář Cyril.

²² SKUTIL, Jan. Vyústění moravské kronikářské tradice v mrštíkovském Roku na vsi. *Vlastivědný věstník moravský*. 1976, roč. XXVIII, s. 103.

3. Dramatizace Roku na vsi

Nyní obrátíme pozornost od literární předlohy ke vzniku dramatického textu. Zdeněk Hořínek považuje za podstatu divadla dialog mezi lidmi, protože divadlo se snaží objektivně postihnout mezilidské vztahy. Pokud tvoří jádro dramatických příběhů konflikt, pak je smyslem dramatického dění proces překonávání protikladů.²³ Bylo tedy nutné vytvořit dialogy z původního epického textu. Těto práce se ujal nejprve Miroslav Krobot, a později Břetislav Rychlík. Podobně, jako jsme věnovali pozornost autorům románové předlohy, věnujeme ji nyní také autorům dvou dramatizací *Roku na vsi*. Uvedeme si, jaké inscenace *Roku na vsi* vznikly, který režisér je nastudoval a s jakými umělci spolupracoval.

Nejprve si objasníme několik teoretických pojmů, a to pojmy dramatizace a adaptace. Budeme vycházet z publikace *Divadelní slovník* od profesora Patrice Pavis. Dramatizace neboli dramatická adaptace je „převod epického či básnického textu v text dramatický nebo v jiný materiál pro scénu.“²⁴ S tím souvisí také pojem adaptace, který se v určitém smyslu používá jako synonymum dramatizace, ale nese i další možné významy.

Prvním významem adaptace je „přenesení či přeměna jednoho díla nebo žánru v dílo či žánr jiný.“²⁵ Původní narativní obsah je v divadelní adaptaci v určité míře zachován, ale diskurzivní struktura je naopak transformovaná, což je dáno především přechodem k odlišnému systému vypovídacího mechanismu, např. román je adaptován pro divadlo. „Během této sémiotické operace je román převeden do dialogu, přičemž dialogy adaptace nemusí vždy odpovídat dialogům originálu, a především dochází k převedení originálu do scénických akcí, které využívají veškerý divadelní materiál např. gesta, obrazy, hudba.“²⁶

Dramaturgická práce s textem, který bude inscenován, je také označována jako adaptace. Může při ní dojít k různým zásahům a změnám, jako je reorganizace příběhu, krácení, snížení počtu postav či míst děje, stylistické úpravy, zvýraznění určitého momentu, rozšíření textu, integrace dalších textů, montáž cizorodých prvků, úprava závěru nebo celého příběhu vzhledem k inscenačnímu pojetí.²⁷ Adaptovat v tomto významu znamená „přepsat původní text, považovaný za pouhý materiál a díky tomu také dochází k docenění role dramaturga při přípravě inscenace.“²⁸

²³ HOŘÍNEK, Zdeněk. Drama, divadlo divák. vyd. JAMU Brno. 2008. s. 72-73.

²⁴ PAVIS, Patrice. Divadelní slovník. vyd. Praha Divadelní ústav. 2003. s. 130.

²⁵ *Ibid.* s. 20.

²⁶ *Ibid.* s. 20.

²⁷ *Ibid.* s. 20.

²⁸ *Ibid.* s. 20.

Dalším významem pojmu adaptace je překlad, který přizpůsobuje výchozí dílo aktuálnímu recepčnímu kontextu. Adaptací je jak nové čtení klasických textů s novým významem, tak postup při překladu díla z jednoho jazyka do druhého a přizpůsobení cílovému kulturnímu i jazykovému kontextu.²⁹

Po objasnění základních pojmů dramaturgie a adaptace nyní přistoupíme přímo k dramaturgii *Roku na vsi*. Na české divadelní scéně se *Rok na vsi* objevil ve dvou možných dramaturgických, a to od Miroslava Krobota nebo od Břetislava Rychlíka, jejichž profesním životům se stručně budeme věnovat v následující podkapitole. Tyto dvě dramaturgie pak dále využívají další divadla, která si je upravují do vlastních adaptací.

Především kvůli stále aktuálním motivům a tématům, které společností oscilují od počátku 20. století dodnes, bylo toto významné dílo bratří Mrštíků zajímavým námětem pro divadelní ztvárnění. Ještě před úspěšným zrealizováním dramaturgie Miroslavem Krobotem se možnosti zdramaturgování zabýval Miroslav Pešák, tehdejší dramaturg Národního divadla v Brně. Byl jedním z prvních, kdo v roce 1990 přišel s myšlenkou zinscenování *Roku na vsi*. Ke spolupráci byl přizván Jan Antonín Pitínský, který se pokusil o dramaturgii a v květnu 1992 připravil první pracovní verzi adaptace pro Zemské divadlo, ale tato inscenace nakonec nebyla dokončena a nevznikla.³⁰

Je zřejmé, že vytvořit ucelený příběh z mozaikovitých obrázků románové kroniky tak, aby byl vhodný pro divadlo, nebylo snadné. Bylo nutné vynechat mnoho knižních postav, někdy Krobot spojil osudy různých osob dohromady kvůli přehlednosti. Vybrané postavy a jejich osudy umožňují spatřit mozaikovitý svět *Roku na vsi*, podobně jako při čtení knižní předlohy. Dramaturgie je oproti knižní předloze důraznější, protože je pozornost věnována pouze postavám a jejich činům, a není možné utlumit dramatický děj barvitými popisy přírody, které se v knize vyskytují a pomáhají ho retardovat.

²⁹ PAVIS, Patrice. Divadelní slovník. vyd. Praha Divadelní ústav. 2003. s. 21.

³⁰ Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo Zlín. 28. 2. 2009.

3.1 Miroslav Krobot

Románovou kroniku bratří Mrštíků *Rok na vsi* v roce 1993 zdramatizoval Miroslav Krobot, který je jedním z nejvýznamnějších českých divadelních režisérů a patří k osobnostem, které výrazně určují podobu současného českého divadla.³¹ Rozsáhlá kronika lákala režiséra Miroslava Krobota svým bohatstvím, šíří materiálu a dramatickostí lidských osudů. Na její dramatinaci pracoval deset let, a práci na ní dokonce dvakrát odložil.

Narodil se 12. 11. 1951 v Šumperku, v roce 1975 absolvoval studium režie na brněnské JAMU. Do roku 1979 působil v Západočeském divadle Cheb, kde si poprvé vyzkoušel postupy autorského divadla a kde se především setkal s Janem Grossmanem, což zásadně ovlivnilo jeho další práci. Spolu s Janem Grossmanem a dramaturgem Miloslavem Klímou odešel do Divadla Vítězného února v Hradci Králové, působil zde do roku 1982 a podílel se s nimi a s Josefem Kroftou na vzniku legendárního uměleckého studia Beseda.³²

V letech 1982–1990 působil Krobot v Realistickém divadle v Praze, kde divadelní kritika zaregistrovala jeho originální režijní koncepce. V roce 1990 byl Miroslav Krobot angažován jako režisér v činohře Národní divadla v Praze, během šesti sezón zde nastudoval osm inscenací, přičemž největší zájem vzbudila jeho divadelní adaptace *Roku na vsi*. Ve stejném roce se Miroslav Krobot také stal pedagogem na katedře alternativního a loutkového divadla pražské DAMU. V roce 1996 odešel se skupinou svých žáků-absolventů do Dejvického divadla, kde začal budovat nový divadelní soubor na pozici uměleckého šéfa. V posledních letech je Miroslav Krobot známý i jako divadelní a filmový herec.³³ Na konci divadelní sezony 2013/2014 odešel z funkce uměleckého šéfa Dejvického divadla a stal se členem uměleckého souboru jako herec, který ale případnou režii v budoucnu nevyklučuje.³⁴

Krobotova dramatinace *Roku na vsi* byla poprvé uvedena v autorově režii na jevišti Národního divadla v Praze v roce 1993. Inscenace patřila k nejúspěšnějším divadelním titulům devadesátých let, v roce 1993 získala prestižní Cenu Alfréda Radoka za nejlepší inscenaci roku.

³¹ Divadelní program. *Rok na vsi*. Městské divadlo Kladno. 8. 10. 2010. s. 26–27.

³² KLÍMA, Miloslav. *Studio Beseda, Setkání režisérů, Jan Grossman, Miroslav Krobot, Josef Krofta*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna. 2013. s. 77.

³³ Divadelní program. *Rok na vsi*. Městské divadlo Kladno. 8. 10. 2010. s. 27.

³⁴ Miroslav Krobot. In: *Dejvické divadlo* [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.dejvickedivadlo.cz/umelecky-soubor?miroslav-krobot>

Miroslav Krobot napsal v jednom ze svých dopisů výtvarnici Martě Roszkopfové o chystaném představení *Roku na vsi*, že samotná románová předloha je dost zdlouhavá a málo dramatická. Označil ji jako důkladnou učitelskou kroniku, která popisuje, co se za jeden rok v Habrůvce stalo. Tato důkladnost byla však podle Kroboty výhodou, neboť byl zaznamenán bohatý materiál, ze kterého bylo možné vybírat ty nejvhodnější možnosti pro divadlo. Sám přiznal, že některé pasáže přeskakoval a vyhledával především kapitoly o lidech. Vzhledem k tomu, že v románové kronice jsou zachycena jen holá fakta bez dalšího upřesnění průběhu dané situace, nabízela se zde možnost sledovat životy postav a domýšlet jejich osudy.³⁵

Kroboty zajímaly zejména osudy obyčejných, malých lidí. Mimořádný rozměr jeho inscenace spočívá v tom, že jejich chování chápe. Je to nejen pochopení, ale také obdiv, který k lidem z Habrůvky má. Sám vzpomínal na dětství na moravském venkově a na podobné lidi, které tam zažil. „...hlavně si pamatuju způsob jednání, vztahy, atmosféru věcí, které ještě měly řád.“³⁶ S Mrštíky si Krobot rozumí v konkrétnosti popisu života na vesnici, která v malém výseku reality postihne podstatu, zobecňuje a přesahuje do naší doby.³⁷ Jsou to především mezilidské vztahy, co tak lákalo oba autory k uskutečnění divadelní adaptace: jakým způsobem lidé řeší osobní problémy, jak hřeší a jak na to reaguje veřejnost.

„Hříchy v Habrůvce jsou trochu jiné než hříchy tohoto světa. Jsou spáchány přinejmenším z vášně, ne jako bezduché sexuální cvičení. To nejsou hříchy z rozmařilosti, cynismu, z pocitu, že je všechno dovoleno. Jsou to hříchy, které byly spáchány, protože to nešlo jinak...Připadá mi důležité hrát dnes o velikosti „všedních“ osudů těchto lidiček, o důslednosti, s jakou propadají svým vášním a utkvělostem. Pro mě je podstatný způsob, jak to činí: bez fňukání, věcně a tiše. Trpí jako zvířata. Nepředvádějí svou tragiku, ani ji neskrývají. V tom je mám rád a obdivuji je. To je pro mě Morava. Ticho. Zpěv a pak dlouhé ticho. Věčný koloběh. Všechno plyne, čas běží, nic nezačíná a nic nekončí...“³⁸

³⁵ Z korespondence Miroslava Kroboty se scénografkou Martou Roszkopfovou; Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo, 15. 4. 1993, s. 10.

³⁶ *Ibid.* s. 13.

³⁷ PATEROVÁ, Jana. Morava režisérova láska: Úspěch činohry Národního divadla - Krobotův Rok na vsi. *Práce*. 1993, 49(93). s. 7.

³⁸ Z korespondence Miroslava Kroboty se scénografkou Martou Roszkopfovou; Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo, 15. 4. 1993, s. 14.

3.2 Břetislav Rychlík

Břetislav Rychlík je režisér, herec, scénárista, dokumentarista a publicista, který zpracoval vlastní dramaturgii *Roku na vsi*, a to pro Městské divadlo v Mostě v roce 1996, pro Mahenovu činohru v Brně v roce 1997 a pro Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích v roce 2011. Lubomír Feldek přeložil dramaturgii Břetislava Rychlíka do slovenštiny a v roce 2002 byla inscenována v Divadle Jána Palárika v Trnavě.³⁹

Břetislav Rychlík se narodil 23. července 1958 v Uherském Hradišti, ale rodným městem mu bylo Veselí nad Moravou, které je částí slováckého Dolňácka.⁴⁰ V roce 1977 absolvoval gymnázium ve Strážnici, nedokončil studium techniky a následně vystřídal několik zaměstnání-dělník, kulisák, nápověda, herec v oblastních divadlech (Uherské Hradiště, Most). V letech 1982–1996 byl hercem a režisérem prostějovského, později brněnského HaDivadla. Ve stejné době také vyučoval na JAMU. Dnes spolupracuje s Divadlem Husa na provázku v Brně a Divadlem Archa v Praze. Od roku 1992 je autorem rozhlasového cyklu *Antikvariát Břetislava Rychlíka*. Od druhé poloviny devadesátých let se takřka výhradně věnuje dokumentární tvorbě. Získal řadu mezinárodních i domácích ocenění. Publikuje v Lidových a Divadelních novinách, Svobodné Evropě, Respektu.⁴¹

Rychlíkova dramaturgie *Roku na vsi* byla poprvé uvedena roku 1996 v Městském divadle v Mostě a v hlavních rolích se objevili např. František Nedbal, Stanislav Oubram, Jiří Rumpík, Hana Seidlová a Jaroslava Zimová.

V rozhovoru pro Deník Mostecka z roku 1996 je Rychlíkovi položena otázka, čím by podle jeho názoru mohl a měl *Rok na vsi* oslovit mosteckého diváka. Rychlík odpovídá:

„Tento kraj je zrazený, zbavený kořenů a řádu lidského bytí. Ale tady také žijí a musí žít lidé, kteří se vášnivě zamilovávají, kteří zažívají pády i vzestup, kteří se musí se životem důstojně vypořádat, najít si jeho smysl. Osudy obyvatel smyšlené moravské dějiny Habrůvka (předobrazem byla Aloisi Mrštíkovi obec Diváky, kde učiteloval) jsou obdobné tomu, co zažívá každá lidská bytost v každé době. Podaří-li se inscenaci komunikovat přes jedinečnost lidských příběhů, přes city, ironii, tragiku i humor, ba jakousi poezii, budu šťastný.“⁴²

³⁹ KOČÍK, René. Občas potřebuju odbočit na polňačku. Týdeník Rozhlas. 2002, č. 16. s. 1 a 5.

⁴⁰ Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo v Brně. 17. 10. 1997.

⁴¹ RYCHLÍK, Břetislav. Národní divadlo Brno [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: www.ndbrno.cz/cinohra/bretislav-rychlik

⁴² NOVÁK, Vlastimil. Chci mít z každého setkání s lidmi svátek, říká Rychlík. Deník Mostecka. 19/09/1996. s.7

Můžeme si povšimnout, že se Rychlík zaměřuje na otázku hledání našich kořenů a stejně jako Krobot ho zajímají zejména lidské osudy s jejich láskami, vášněmi a útrapami, ale i humorem, tragikou a ironií. On však dává více prostor folklórním tradicím, které tvoří důležitou součást jeho dramaturgie.

3.3 Divadelní inscenace *Roku na vsi*

V podkapitole o divadelních inscenacích se zmíníme o všech inscenacích *Roku na vsi*, které byly do současné doby uvedeny na české divadelní scéně. Jedná se celkem o sedm inscenací, z nichž čtyři vychází z dramaturgie Miroslava Kroboty a tři jsou vystavěny podle dramaturgie Břetislava Rychlíka. Stručně charakterizujeme každou z inscenací, budeme přitom vycházet z informací zjištěných v databázi Divadelního institutu v Praze a z příslušných divadelních programů. U každé inscenace vždy uvedeme hlavní údaje spojené s daným uvedením hry, ale jejich recepci pak následně věnujeme vlastní kapitole.

Tato práce nemá za primární cíl porovnávat rozdíly, které jsou mezi oběma dramaturgiemi, nýbrž se bude dále věnovat Krobotově dramaturgii, kterou považujeme za výchozí pro naše bádání a interpretaci.

Národní divadlo Praha 1993

Činohra Národního divadla Praha uvedla zcela novou inscenaci *Roku na vsi* pod vedením režiséra Miroslava Kroboty, který je i autorem první dramaturgie. První představení bylo odehrané 8. dubna 1993, oficiální česká premiéra připadla na 15. dubna 1993 a derniéru mělo představení 18. března 1999, což svědčí o velkém diváckém úspěchu. Marta Roszkopfová měla na starosti scénu a kostýmy, Dagmar Andrtová-Voňková hudební stránku představení a Johana Kudláčková dramaturgii.

V hlavních rolích se představili Boris Rösner, Johana Tesařová, Josef Vinklář, Jana Preissová, Miroslav Etzler v alternaci s Karlem Rodenem, Josef Kemr, Václav Postránecký, Barbara Kodetová, Hana Ševčíková, Josef Somr či Barbora Hrzánová.⁴³

Městské divadlo Most 1996

O tři roky později uvedl Břetislav Rychlík svou vlastní dramaturgii *Roku na vsi*, kterou vytvořil pro činohru Městského divadla Most. Tato dramaturgie je v porovnání

⁴³ Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo Praha. 15. 4. 1993.

s Krobotovou více folklórně pojatá, její premiéra byla 21. září 1996 a Břetislav Rychlík zde tuto hru také režíroval. Ján Zavarský byl scénickým výtvarníkem, Mária Fulková vytvořila kostýmy a masky, o hudbu se postaral Jiří Pavlica a Vlastimil Novák byl dramaturg.

Hlavní role zde obsadil například František Nedbal, Věra Mrázková, Olga Kemrová, Andrea Traganová, Stanislav Oubram, Regina Razovová, Jiří Rumpík, Martina Randová a Hana Seidlová. Kromě postav, které se vyskytují v dramatinaci Miroslava Krobotu, jsou zde také další, jejichž příběh začlenil Rychlík do své dramatinace. Jedná se například o postavy Studýnky a Studýnkové.⁴⁴

Národní divadlo Brno 1997

Na scéně Mahenova divadla v Brně byl *Rok na vsi* poprvé uveden 17. října 1997 podle dramatinace Břetislava Rychlíka. Na inscenaci pracovali Zbyněk Srba jako režisér, Jaroslav Milfajt jako scénický výtvarník, Petr Dosoudil jako kostýmní výtvarník a Vlasta Redl, který i pomocí lidových písní vytvářel hudbu k představení. Z této divadelní inscenace také pochází koleda Vlasty Redla „Ten vánoční čas“. Miroslav Pešák, tehdejší dramaturg Národního divadla v Brně, už od počátku 90. let toužil uskutečnit projekt *Rok na vsi* a pro tuto příležitost nakonec zvolil dramatinaci Břetislava Rychlíka, která byla zkrácena oproti originálu z r. 1996.

František Derfler, Drahomíra Hofmanová, Vlasta Fialová, Zuzana Slavíková, Igor Bareš, Zdeněk Dvořák, Irena Konvalinová, Petr Halberstadt, Jana Štvrtecká, Jana Janěková, Jan Grygar, Jindřich Světnica, Jaroslav Kuneš, Dana Pešková a další vystupovali v činohře Národního divadla v Brně v představení *Roku na vsi*.⁴⁵

Městské divadlo Zlín 2009

Krobotovu dramatinaci se rozhodl využít i režisér Jan Antonín Pitínský, který se už v roce 1991 sám pokusil o zdramatinování románové kroniky bratří Mrštíků, ale jak on sám tvrdil „byla příliš košatá a Krobotova je lepší“. Výsledkem byla kombinace Krobotovy dramatinace doplněná o menší části Rychlíkovy úpravy a ještě o krátkou operu, kterou Pitínský napsal na námět jedné podkapitoly románové kroniky *Zelený čtvrtek*.⁴⁶ Na

⁴⁴ Divadelní program. *Rok na vsi*. Městské divadlo v Mostě. 21. 9. 1996.

⁴⁵ Divadelní program. *Rok na vsi*. Národní divadlo Brno. 17. 10. 1997.

⁴⁶ KOČIČKOVÁ, Kateřina. *Rok na vsi dělá Pitínský*. Podle Krobotu. Mladá Fronta Dnes. 2009.

textových úpravách také autorsky spolupracoval s J. A. Pitínským dramaturg Vladimír Fekar. Režisér J. A. Pitínský byl zároveň scénografem této inscenace, ale ke spolupráci na tvorbě scény přizval i jevištní výtvarníky Evu Jiřikovskou a Jana Slováka. Milan Houžva měl na starosti technickou výpomoc při tvorbě scény a dalším nezbytným inscenátorem byla kostýmní výtvarnice Hana Knotková. Zajímavá situace však nastala u hudební složky. Richard Dvořák zodpovídal za hudební nastudování a Miroslav Černý složil hudbu, ale mimo jiné byly v inscenaci použity také úryvky skladeb Johanna Sebastiana Bacha, Gustava Mahlera a Wolfganga Amadea Mozarta.

Inscenace měla premiéru 28. února 2009 a v hlavních rolích bylo možné vidět Josefa Králíka, Evu Daňkovou, Kateřinu Lidákovou, Zdeňka Lambora, Dušana Sítka, Romanu Julinovou, Ludka Randára, Pavla Leicmana, Helenu Čermákovou, Michaelu Doleželovou, Petru Domžalovou a mnoho dalších.⁴⁷

Městské divadlo Kladno 2010

Rok na vsi měl premiéru 8. října 2010 a režisér Michal Lang si pro kladenskou inscenaci zvolil dramaturgizaci Miroslava Krobota. Ilona Smejkalová, dramaturg, spolupracovala s Michalem Langem i na textové úpravě. Milan David se věnoval scénografii a Tomáš Kypta byl kostýmní výtvarník. Režisér Michal Lang byl také tvůrce hudebního doprovodu inscenace.

V roli Cyrila Rybáře zde vystupoval hostující herec Igor Bareš, v dalších rolích pak Lenka Zbranková, Zdeněk Dolanský, Zuzana Mixová, Štěpán Benoni, Zdeněk Velen, Petr Pěkníc, Jana Bernášková, Dana Marková, Milan Slepíčka nebo Lenka Ouhrabková.⁴⁸

Jihočeské divadlo České Budějovice 2011

Představení, které získalo cenu Českého divadla 2012 v kategorii Divácká anketa, mělo premiéru 4. listopadu 2011. Břetislav Rychlík zde měl již podruhé příležitost režirovat vlastní dramatickou adaptaci *Roku na vsi*, při tvorbě spolupracoval se scénickým výtvarníkem Martinem Černým a s kostýmní výtvarnicí Markétou Sládečkovou-Oslzlou, jejichž práce byla jedním z nejpoutavějších komponentů představení.⁴⁹ Petr Hromádka

⁴⁷ Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo Zlín. 28. 2. 2009.

⁴⁸ Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo Kladno. 8. 10. 2010.

⁴⁹ Divadelní program. Rok na vsi. Jihočeské divadlo České Budějovice. 4. 11. 2011.

zkomponoval výraznou hudbu na lidové texty, která dotvářela atmosféru i hýbala dějem.⁵⁰ Vedoucími dramaturgie byly Olga Šubrtová s Kristýnou Čepkovou. Sám režisér inscenace v Jihočeském divadle, Břetislav Rychlík, popsal *Rok na vsi* jako „baladu plnou syrové poezie, střepin v blátě, perliček na dně. *Rok na vsi* jako příležitost pro živoucí, vzrušující, plnokrevné postavy, jejichž slabosti i síla jsou divákovou slabostí a silou.“⁵¹

V obsazení bylo možné spatřit Romana Nevěčného, Danielu Bambasovou, Jaroslavu Červenkovou, Bibianu Šimonovou, Lucii Končokovou, Václava Lišku, Jiřího Šestáka, Pavla Oubrama, Věru Hlaváčkovou, Danielu Bambasovou, Ondřeje Volejníka, Petra Šporcla, Lenku Krčkovou a jiné.⁵²

Divadlo Na Fidlovačce Praha 2014

Nejnovější inscenace *Roku na vsi* měla premiéru 6. listopadu 2014. Tvůrci představení si zvolili dramaturgii Miroslava Krobota, kterou ještě zkrátily o několik scén. V divadle Na Fidlovačce vznikl *Rok na vsi* pod vedením režiséra Pavla Šimáka a dramaturga Adély Šotolové. O návrhy a tvorbu scény se postaral Jaroslav Čermák a kostýmy vytvořila Michaela Hořejší. Je nutné podotknout, že jak scéna, tak zpracování kostýmů bylo pojato ve střídavém až minimalistickém stylu, bez velkých příkras a složitých rekvizit a zajímavou roli má osvětlení scény, kdy vzniká poutavá hra tmy a světla. Hudbu k představení složil Marek Doubrava, často také zaznívá jako živý doprovod scén a to na harmoniku nebo na housle.

Roman Zach, Barbora Mošnová, Ladislav Županič, Sandra Pogodová, Lukáš Rous, Ctirad Götz, Denny Ratajský, Marie Doležalová, Aneta Krejčíková, Jiří Plojhar, Marta Sovová, Luka Brousková a mnoho dalších tvoří herecké obsazení, které je složeno, až na hostujícího Romana Zacha, z domácích členů souboru.⁵³

V interpretační části práce budeme vycházet z jevištního textu inscenace divadla Na Fidlovačce. Tato zkrácená verze *Roku na vsi* je v současné době jedinou aktuálně se hrající inscenací.

Kapitola o dramaturgii nám ozřejmila, jak vzniká divadelní dílo obecně, ale také jak vzniklo divadelní pojetí sledovaného *Roku na vsi* a ve stručnosti jsme si v ní přiblížili jeho

⁵⁰ Rok na vsi. In: *Jihočeské divadlo* [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: http://img.jihoceskedivadlo.cz/download/pdf_132031137410.pdf

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Divadelní program. Rok na vsi. Jihočeské divadlo České Budějovice. 4. 11. 2011.

⁵³ Divadelní program. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 6. 11. 2014.

inscenace vzniklé od roku 1993 dodnes. Zajímavou informací může být, že se právě připravuje v řadě již osmá inscenace *Roku na vsi*. Režisér Michal Lang znovu vzal dramaturgii Miroslava Krobota a nyní pracuje na jejím uvedení v Horáckém divadle v Jihlavě, premiéru bude mít 10. prosince 2016.⁵⁴

⁵⁴ Rok na vsi: Dramatizace románové kroniky. *Horácké divadlo Jihlava* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.hdj.cz/08_historie/inscenace/2016/rok/

4. Recepce inscenací Roku na vsi

Tato kapitola je věnována recepci jednotlivých inscenací, tomu jak byly přijímány kritikou, jaké byly příčiny kritiky, nebo naopak chvály recenzentů a také tomu, jaká ocenění některé inscenace získaly. Vycházíme zde především z poznatků zjištěných při studiu a bádání v Divadelním ústavu.

Národní divadlo Praha

Jak již bylo zmíněno, o zdramatizování románové kroniky *Rok na vsi* byl v české kulturní společnosti velký zájem už delší dobu. Po desetileté tvůrčí práci se Miroslavu Krobotovi podařilo dramaturgii zrealizovat a nazkoušet, proto Národní divadlo v březnovém čísle vlastního zpravodaje *Národní divadlo informuje* podalo zprávu o připravovaném divadelním představení.⁵⁵ S přihlédnutím k tomu, že se jednalo nejen o premiéru hry, ale především o uvedení zcela nové dramaturgie na české divadelní scéně, měl *Rok na vsi* v Národním divadle největší ohlas recenzentů.

Od 17. dubna, po premiéře v Národním divadle, už bylo možné nalézt hodnocení zcela nové dramaturgie *Roku na vsi*. Zdeněk A. Tichý považoval svět *Roku na vsi* za stereotyp, „kdy vytržení ze všedního dne přinášejí manželské nevěry, svatby, návraty a útoky dcer, jež čekají nemanželské děti, sebevražda.“⁵⁶ Kladně hodnotil zvolený hudební doprovod, který byl kvůli jeho umírněné, zkratkovitě formě, vzdáleným popěvkům lidových písní a kytarovému doprovodu působivější než snaha o napodobení dobového folklóru. Naopak spíše kriticky se vyjadřoval o úpravě scény, která byla lemovaná šedobílými stěnami a měla evokovat venkovská stavení. Podle slov Tichého „scéna Marty Roszkopfové ubírá některým výstupům na působivosti – poskládáním z jednotlivých dílů připomíná panelovou výstavbu.“⁵⁷ Tichý se domnívá, že velké množství protagonistů činohry Národního divadla bylo zárukou divácké přitažlivosti i kvůli rozvláčnému vyprávění, které podle jeho názoru „kolísá mezi poetickou výpovědí o láskách a stesku po zmizelém ač neidylickém světě, a Dallasem po moravsku.“⁵⁸ Toto hodnocení s nádechem ironie tedy nebylo jednoznačně kladné.

⁵⁵ Národní divadlo informuje: informační zpravodaj o repertoáru a životě ND. Praha: Národní divadlo, 1993. s. 11.

⁵⁶ TICHÝ, Zdeněk A. Dallas z moravské vsi. *Mladá Fronta Dnes*. 1993, 4(89). s. 11.

⁵⁷ *Ibid.* s. 11.

⁵⁸ *Ibid.* s. 11.

Recenze Zdeňka Hoříneka byla naopak plná chvály. Hořínek označil *Rok na vsi* za „moudré a živé divadlo“⁵⁹. Líbilo se mu především zachování určité původní mozaikovitosti příběhů, kterou nabízela knižní předloha. Život celé vesnice Habrůvky je látkou díla a ne jen několik vyvolených, i každá sebemenší postava je pro výsledný dojem důležitá. Hořínek to ukazoval na tom, že Krobot dokázal vytvořit výrazné postavy i s minimem textu, například postavu stařenky Rybářové v podání Ljuby Skořepové. Oproti Tichému viděl v jednoduchosti scény a jejích světlých stěn symbol světa. Tato neměnná scéna totiž představovala jak interiér (hospoda, kostel, domácnost,..), tak exteriér (náves, cesta,..). Upozornil na to, aby divák nečekal hru o venkovské idyle, nejedná se totiž o „žádný folklórně starosvětský obrázek“⁶⁰. Hořínek tvrdil, že Krobotův pohled na život v *Roku na vsi* je podobný tomu bratří Mrštíků – je kritický a nemilosrdný. Je zde zobrazena vesnice v době, kdy se tradiční systém hodnot začíná rozpadat díky vlivům přítomnosti, proto v sobě nese i přes časovou vzdálenost aktuálnost pro dnešní diváky.⁶¹

Radka Prchalová zařadila *Rok na vsi* k výjimečným inscenacím tehdejšího Národního divadla. Krobotovi se podle ní podařilo vytvořit hru, která se směle může rovnat původním realistickým hrám z vesnického prostředí, jako byla *Maryša* či *Naši furianti*. Chválila nejen výborné herecké výkony, ale především souhru celého souboru. Prchalová také řešila otázku, zda má tato hra přesah do moderní doby. Došla k názoru, že i přes stoletý časový rozdíl a také odlišnost života na vesnici od života ve městě je námět blízký i městským lidem konce 20. století, protože Habrůvka je vlastně zmenšeninou našeho zkaženého světa.⁶²

Martin Hrabák ve své recenzi výstižně napsal, že je *Rok na vsi* sevřeným a soustředěným představením, které odpovídá kvalitám naší první scény.⁶³ Je to i kvůli tomu, že se Krobotovi skutečně podařilo semknout tak velkou skupinu herců do společného divadelního tvaru.⁶⁴

Další kritičkou, která napsala o úspěchu premiéry v Národním divadle, byla také Jana Paterová, která vyzdvihla výborně odvedenou práci na dramatinizaci původní románové kroniky. Tu totiž sama považovala za příliš rozvláchnou, dlouhou, až nudnou pro dnešního čtenáře, ale inscenace *Roku na vsi* byla podle ní natolik zdařilá, že možná u některých

⁵⁹ HOŘÍNEK, Zdeněk. Rok na vsi v Národním: moudré a živé divadlo. *Lidové noviny*. 1993, 6(91). s. 13.

⁶⁰ *Ibid.* s. 13.

⁶¹ *Ibid.* s. 13.

⁶² PRCHALOVÁ, Radka. O Habrůvce v nás. *Večerník Praha*. 1993, 3(75). s. 3.

⁶³ HRABÁK, Martin. O duši moravské vesnice. *Telegraf*. 1993, 2(92). s. 15.

⁶⁴ *Ibid.* s. 15.

diváků vyvolá zájem si knihu přečíst.⁶⁵ Stejně jako její předchůdci i Paterová označila spolupráci Miroslava Kroboty s Martou Roszkopfovou za „jediné zklamání tohoto mimořádného díla“.⁶⁶ Paterové se nelíbila úprava scény, ve které mělo „uzavření do bílých stěn – stavení až příliš panelákovitý charakter“.⁶⁷

„Představení, které lze označit událostí, počinem, potvrzením velikosti Národního divadla, které navazuje na nejlepší tradice svých předchůdců.“⁶⁸ Tímto způsobem o *Roku na vsi* psal Václav Dušek a v závěru ho označil jako „představení silné, které diváka nezklame“⁶⁹. Vypovídalo podle něj o dnešních lidech, o tom, že v zásadních věcech se nelišíme ani v proměně času.⁷⁰ Dušek se pak v menším článku zmínil o atmosféře, která vládla mezi diváky během premiéry. Byla to především spokojenost, napětí, jak hra bude pokračovat, obdiv nad výkony herců, radost z výborného představení, které ani neočekávali.⁷¹

Pro recenzenta v *Zemědělských novinách* bylo velmi milým překvapením, že se do repertoáru Národního divadla dostala domácí klasika a představení bylo hodnoceno jako „dobré a poctivé“⁷². Kritik se vyjádřil, že se Krobotovi podařilo vymanit z epické popisnosti knižní předlohy. Krobot podle recenzenta vytvořil plnohodnotné postavy z původních figurek a typický vypravěčský rytmus přeměnil do toho dramatického. Jeho umění vybrat a citlivě pospojovat příběhy jednotlivých lidských osudů bylo tím větší, že je často sám musel domyslet.⁷³ Recenzent ze *Zemědělských novin*, obdobně jako řada dalších kritiků, ocenil skutečnost, že režisér nepodleh folklórní ornamentálnosti a soustředil se na hledání vnitřních výrazů na pozadí jednoduché scény. Podobně jako Tichý, ani recenzent *Zemědělských novin* nebyl spokojený se scénou výtvarnice Marty Roszkopfové. Z hlediska výtvarné úpravy scény podle recenzenta „chybí nezbytné sepětí člověka s přírodou, jež zvláště na venkově tak ovlivňuje charaktery a osudy lidí.“⁷⁴ Vadilo mu také, že černobílé kostýmy sice korespondovaly s celkovou jednoduchostí inscenace, ale

⁶⁵ PATEROVÁ, Jana. Morava režisérova láska: Úspěch činohry Národního divadla - Krobotův Rok na vsi. *Práce*. 1993, **49**(93). s. 7.

⁶⁶ *Ibid.* s. 7.

⁶⁷ *Ibid.* s. 7.

⁶⁸ DUŠEK, Václav. Úspěch Miroslava Kroboty. *Rudé právo*. 1993, **3**(94). s. 7.

⁶⁹ *Ibid.* s. 7.

⁷⁰ *Ibid.* s. 7.

⁷¹ DUŠEK, Václav. Úspěch Miroslava Kroboty. Rok na vsi v kuloárech. *Rudé právo*. 1993, **3**(94). s. 7.

⁷² Tož Habrůvka může být šťastná. *Zemědělské noviny*. 1993, **3**(107). s. 6

⁷³ *Ibid.* s. 6.

⁷⁴ *Ibid.* s. 6.

neumožňovaly ukázat sociální rozdíly mezi postavami.⁷⁵ V závěru však podotkl, že „tato jediná vada na kráse nemůže nic změnit na příznivém dojmu z celé inscenace“.⁷⁶

V Divadelních novinách publikovala Radmila Hrdinová divadelní kritiku *Roku na vsi*, ve které, podobně jako Jana Paterová, poukázala na čtenářskou neoblíbenost románové kroniky a na risk spojený se snahou zdivadelnit ji. Pokud byl však záměrem, tak jako právě zde, „pokus o návrat ke kořenům, zjištění kdo jsme, odkud jsme a co nás určuje“⁷⁷, pak se naopak jednalo o výborné rozhodnutí. Krobota podle Hrdinové zajímali především lidé a nekonečnost, která je zakotvená v lidských osudech. Je zajímavé, že se v její kritice můžeme opět setkat s přirovnáním *Roku na vsi* k seriálu⁷⁸. „To, co je v prozaické předloze kronikou, stává se na jevišti jakýmsi zhuštěným seriálem (...), kde z lidské komunity vystupují osudy několika postav, prolínají se a zachycují to typické, co komunitu určuje.“⁷⁹ V inscenaci měla podle Hrdinové významné postavení přirozenost, která byla v Habrůvce všudypřítomná – „láska, nevěra, zrození i smrt, vše vychází z přírody“⁸⁰. Stejně jako ostatní recenzenti, i ona chválila výkony herců, především pak stylové sjednocení hereckého souboru do vyrovnaného celku. V Národním divadle tak podle ní vznikla inscenace, která má nosné téma a zároveň dokáže diváky oslovit.⁸¹

O tom, jaká byla divadelní sezóna 1992/1993, napsal v Literárních novinách kritik Zdeněk Hořínek. Po zklamání z loňské sezóny, která byla pouhou „honičkou za zábavností“⁸², se divadlo konečně začalo zaměřovat na „trvalejší lidské a umělecké hodnoty“⁸³. Divadelní dramaturgii hodnotil jako odvážnější při výběru textů, které byly obtížné, nebo i neznámé. Chválil, že dramaturgie začala zařazovat do repertoáru také závažnější tvorbu domácí i zahraniční, klasickou i moderní. Hořínek se dále zaměřil na problémy jevištní tvorby a objasnil je na vybraných inscenacích, s pozorováním jejich plnosti či redukce, která je jejím opakem. Plností rozuměl „úsilí co nejvíce přesáhnout omezení, která vyplývají ze samotné volby“⁸⁴. Je to pak režisér, který se dopustil chyb vedoucích k redukci a ve snaze ztělesnit vlastní představu se uchýlil ke schematizaci. To se však netýkalo Miroslava Krobota, kterého hodnotil Zdeněk Hořínek až v samém závěru

⁷⁵ Tož Habrůvka může být šťastná. *Zemědělské noviny*. 1993, 3(107). s. 6

⁷⁶ *Ibid.* s. 6

⁷⁷ HRDINOVÁ, Radmila. "Člověk by byl rád hodné, jen kdyby moh". *Divadelní noviny*. 1993.

⁷⁸ TICHÝ, Zdeněk A. Dallas z moravské vsi. *Mladá Fronta Dnes*. 1993, 4(89). s. 11.

⁷⁹ HRDINOVÁ, Radmila. "Člověk by byl rád hodné, jen kdyby moh". *Divadelní noviny*. 1993.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

⁸² HOŘÍNEK, Zdeněk. Redukce a plnost: Zamyšlení nad divadelní sezónou. *Literární noviny*. 1993, 4(24). s. 11.

⁸³ *Ibid.* s. 11.

⁸⁴ *Ibid.* s. 11.

kritiky a jeho *Rok na vsi* označil jako „malý zázrak“⁸⁵. Krobot podle něj vytvořil velké kolektivní dílo, ve kterém realita každodennosti přerůstá v mýtus životního koloběhu.⁸⁶

Národní divadlo sklídilo díky této adaptaci v roce 1993 mnoho chvály a také ocenění. Během udílení cen Českého literárního fondu získal Krobot cenu ČLF za dramaturgii a Václav Postránecký získal cenu za ztvárnění režníka Martina. *Rok na vsi* pak byl také zvolen inscenací roku 1993 při udílení cen Alfréda Radoka.

S přihlédnutím k výše uvedeným recenzím můžeme říci, že inscenace *Roku na vsi* v Národním divadle v Praze byla hodnocena velmi kladně. Všichni recenzenti vyzdvihovali zejména přínos nové dramaturgie, která díky Miroslavu Krobotovi vznikla. Byli mile překvapeni tím, že dokázal vytvořit ze zdlouhavé románové kroniky dramaturgii, která diváky nenudí. Dále chválili sjednocení hereckého souboru, které pod režijním vedením Krobota dokázalo ztvárnit ducha Habrůvky. Práce scénografky Marty Roszkopfové se však nedočkala vřelého přijetí kritiky. Její ztvárnění scény a pojetí kostýmů bylo kritizováno několika recenzenty. Vadil jim moderní, až „panelákovitý“ vzhled scény a kostýmy, které neodlišovaly sociální postavení postav. Jiní recenzenti naopak byli s úpravou scény spokojeni nebo ji výrazněji nehodnotili.

Městské divadlo Most

V roce 1996 byla uvedena v Městském divadle Most nová dramaturgie *Roku na vsi* Břetislava Rychlíka a Jiří P. Kříž ji zařadil mezi jednu ze zdařilých replik českých divadelních témat. Kříž napsal, že v této dramaturgii je možné spatřit oproti dramaturgii Krobotově náznaky rituálnosti a folklóru. Bylo to kvůli hudbě Jiřího Pavlici, která vycházela z lidových písní, ale také kvůli choreografii Igora Vejsady.⁸⁷ Křížovi se líbila především Rychlíkova myšlenka hledání vlastních kořenů a napsal, že „v Mostě mají inscenaci, na kterou mohou být pyšní“.⁸⁸

„Mostecký *Rok na vsi* překročil hranice divadla“⁸⁹ tvrdil již název recenze Vladimíra Hulce. Rychlík podle něj v této dramaturgii manifestuje „vlastní životní postoj, stavějící se proti zmechanizované vykořeněné době, jež ztrátou přirozeného vědomí

⁸⁵ HOŘÍNEK, Zdeněk. Redukce a plnost: Zamyšlení nad divadelní sezónou. *Literární noviny*. 1993, 4(24). s. 11.

⁸⁶ *Ibid.* s. 11.

⁸⁷ KŘÍŽ, Jiří P. Zdařilé repliky světových i českých divadelních témat. *Český týdeník*. 1996, (181). s. 8.

⁸⁸ *Ibid.* s. 8.

⁸⁹ HULEC, Vladimír. Mostecký *Rok na vsi* překročil hranice divadla. *Mladá Fronta Dnes*. 1996. s. 19.

minulosti přichází o cit pro vnímání času a hodnot⁹⁰. Představení považoval za velmi zdařilé, chválil také Rychlíkovu spolupráci s uměleckými osobnostmi, jako byli Ján Zavarský, Marie Fulková, Igor Vejsada a Jiří Pavlica, kteří měli blízký vztah k moravskému folklóru a dodali inscenaci jednotný styl.⁹¹

Při hodnocení divadelní sezóny v Městském divadle v Mostě byla samozřejmě věnována pozornost také *Roku na vsi*. Jiří Macan považoval tuto inscenaci za velmi zdařilou, ale uznal, že vyvolala rozporuplné názory. Tento ojedinělý projekt byl podle Macana možná „až příliš intelektuálně laděný“⁹² pro místní obecnost. Význam uvedení této inscenace v mosteckém divadle podle něj nebyl doceněn i přes výbornou práci, kterou Břetislav Rychlík odvedl na její dramatinaci i přípravě.⁹³

Ačkoliv bylo uvedení *Roku na vsi* v Mostě velice očekávanou inscenací, články o jeho přípravách se objevovaly v Deníku Mostecka pravidelně už od začátku září, kritika mu po premiéře nevěnovala příliš pozornosti. Uvedení recenzenti však všichni bez rozdílu inscenaci chválili. Považovali inscenaci za zdařilou a chválili spolupráci celého týmu inscenátorů. Tvůrci dokázali podle kritiků dodat inscenaci nádech rituálnosti, kterým se odlišuje od inscenace v Národním divadle. Jiří Macan byl jediným, kdo uznal, že divácky nebyla hra přijata úplně jednoznačně, ale naopak vyvolala smíšené názory. Macan se domníval, že místní diváci zřejmě nebyli připraveni na takto intelektuálně laděnou inscenaci.

Národní divadlo v Brně

Jen o jeden rok později uvedla inscenaci *Roku na vsi* režiséra Zbyňka Srby podle dramatinace Břetislava Rychlíka také Mahenova činohra v Brně. Karolína Stehlíková napsala, že dramatinace byla příjemně zjemněná lehkovážným, někdy až obhroublým humorem, který však pramení z Rychlíkovy znalosti povahy vesničanů. Byl to hlavně rytmus, který pulsoval celou inscenací – rytmus přírody i rytmus hudební složky inscenace.⁹⁴

Další z recenzentů napsal, že brněnská inscenace *Roku na vsi* „těží z dobré obeznámenosti s moravským prostředím“⁹⁵. Pozornost byla v Srbově inscenaci zaměřena

⁹⁰ HULEC, Vladimír. Mostecký Rok na vsi překročil hranice divadla. *Mladá Fronta Dnes*. 1996. s. 19.

⁹¹ *Ibid.* s. 19.

⁹² MACAN, Jiří. Od Roku na vsi po Baladu pro banditu. *Deník Mostecka*. 1997. s. 12.

⁹³ *Ibid.* s. 12.

⁹⁴ STEHLÍKOVÁ, Karolína. Brněnským Rokem na vsi pulsuje rytmus. *Lidové noviny*. 1997. **10**(249). s. 12.

⁹⁵ Rok na vsi v Brně. *Květy české*. 1997, (50). s. 27.

na koloběh roku a zároveň na jeho propojení s příběhem lidí na venkově. Jedinečnou atmosféru hry vytvářely nejen vášnivé osudy postav, lidově laděné písně, ale také ukázky tradic, jako například masopust, hody apod.⁹⁶

Brněnská inscenace měla velký ohlas především u diváků, zvítězila ve 14. ročníku ankety o Cenu diváka Mahenova divadla. Oproti pojetí Miroslava Krobota zdejší inscenace zachovávala více prvků folklóru. Vít Závodský přirovnal inscenaci k řadě obrazů, které komentují tři drbny-sudice, a ve kterých se chronologicky odehrávají příslušné svátky.⁹⁷ Recenzent vyzdvihl výbornou práci scénografa Jaroslava Milfajta, který plynule prolul interiérové a exteriérové výstupy, což podle Závodského symbolizovalo otevření prostoru příběhu široko za hranice Habrůvky. Závodský také napsal, že se inscenace skutečně snažila o rytmizaci děje, například prostřednictvím téměř pravidelného střídání scén kolektivních s individuálními.⁹⁸

V rubrice Divadelní glosář dal recenzent prostor brněnské inscenaci a spojil ji s pojmem „moravské režijní pojetí v nejlepším slova smyslu“.⁹⁹ Takové označení je velmi zajímavé, protože se v žádném jiném článku nikdo neodvážil toto pojmenování použít, ačkoliv bylo zřejmé, že jakýsi moravský ráz v brněnské inscenaci cítila většina pisatelů, pouze však používali jiná označení, např. folklórní.

Původní nastudování této inscenace mělo derniéru 20. března 2000, ale v roce 2004 se vrátila na scénu v obnovené premiéře. Martin Dohnal napsal po obnovené premiéře *Roku na vsi* v Brně tato slova: „Režisér Zbyněk Srba vytvořil inscenaci, která není pouhým záznamem venkovského života, ale dramaticky přesvědčivým propletem mnoha příběhů z moravské vesnice, které nepostrádají kouzlo a monumentalitu a odehrávají se na pozadí lidových obyčejů a moravských písní.“¹⁰⁰ Takto obnovená inscenace se hrála až do 17. března 2005.

Recenzenti chválili, že brněnská inscenace *Roku na vsi* v sobě má rytmiku, která prostupovala celou hrou. Několikrát se mezi kritiky objevil názor, že místní inscenace těží z dobré znalosti moravského prostředí. Kritikové měli pocit, že *Rok na vsi* se hraje tam, kde se vždy hrát měl – na Moravě. Jednou bylo explicitně vyjádřeno, že se jedná o „moravské režijní pojetí“¹⁰¹ *Roku na vsi*. Všichni recenzenti upozornili na výraznější prvky

⁹⁶ Rok na vsi v Brně. *Květy české*. 1997, (50). s. 27.

⁹⁷ ZÁVODSKÝ, Vít. Scénická kronika i jímavá balada. *Týdeník Rozhlas*. 1998, (9). s. 4.

⁹⁸ *Ibid.* s. 4

⁹⁹ Klasika i současnost. *Hospodářské noviny*. 1997, 6(228). s. 46.

¹⁰⁰ DOHNAL, Martin. Národní divadlo v Brně: Rok na vsi se vrací. *Rovnost*. 2004. s. 25.

¹⁰¹ Klasika i současnost. *Hospodářské noviny*. 1997, 6(228). s. 46.

folklóru a domácí tradice, které se v této inscenaci objevovaly. Závodský velice chválil scénografii Jaroslava Milfajta, ostatní kritikové se o ní více nezmiňovali, ale nikdo ji nekritizoval. Všechny komponenty hry vytvořily celistvou a vyrovnanou inscenaci, která byla kritikou a diváky oblíbená.

Městské divadlo Zlín

V roce 2009 bylo možné *Rok na vsi* vidět v Městském divadle Zlín. Režie se ujal Jan Antonín Pitínský, kterého už dlouhodobě zajímala moravská venkovská látka. Pitínský se stal také výtvarníkem inscenace a pracoval na přípravě scény, které dominovala dvoukřídlá vrata. Ta byla podle Marcela Sladkowského symbolem hranice Habrůvky a její konzervovanosti ke všemu cizímu. Sladkowski shledával v inscenaci pomyslnou a „rozostřenou hranici mezi privátním a veřejným životem“¹⁰². Jako vyhocený a drastický příklad uvedl soulož opilého Antoše se stárkou před zraky obyvatel vesnice i kněze.¹⁰³ Sladkowski napsal, že „atmosféru inscenace dotváří hudba Miroslava Černého“¹⁰⁴. Ten při komponování využil také méně obvyklé lidové nástroje. V kritice se Sladkowski zmínil o Pitínského operní mezihře *Olga a Slunce*. Zařazení této operní mezihry bylo podle Sladkowského rozpačité a „působí jako neústrojný ornament“¹⁰⁵. Celkově Pitínský podle Sladkowského „vytvořil tradičně pojednané, ovšem uhrančivé plátno“¹⁰⁶.

Stejnému tématu se Sladkowski věnoval ještě jednou v rozsáhlejší článku v časopise *Zvuk*. Zde se zabýval otázkou, „proč se moravskému venkovskému dramatu daří právě ve Zlíně“¹⁰⁷. Jeho odpověď byla poměrně snadná: moravské drama tu nachází optimální sociální ovzduší, diváci jsou zde vnímaví k domácí a důvěrně známé látce, zároveň jsou otevření soudobému výkladu.¹⁰⁸

Sto let poté, co vznikla nejlepší česká realistická dramata, se k nim vrací divadlo. Jiří P. Kříž ve své recenzi napsal, že *Rok na vsi* „dráždí, dojíká, podněcuje k pospolitosti a sounáležitosti“¹⁰⁹. Kříž vystihl celou inscenaci takto: „Pitínského zlínská Kronika moravské dědiny je velkým plátnem hrdosti a pýchy na časy a lidi, co byli, ale sa minuli.“¹¹⁰

¹⁰² SLADKOWSKI, Marcel. Velké uhrančivé plátno. *Divadelní noviny*. 2009, **18**(7). s. 7.

¹⁰³ *Ibid.* s. 7.

¹⁰⁴ *Ibid.* s. 7.

¹⁰⁵ *Ibid.* s. 7.

¹⁰⁶ *Ibid.* s. 7.

¹⁰⁷ SLADKOWSKI, Marcel. Rok na vsi: Pitínského velké uhrančivé plátno. *Zvuk*. 2009. s. 63-66.

¹⁰⁸ *Ibid.* s. 63.

¹⁰⁹ KŘÍŽ, Jiří P. Byli lidé, byli, ale sa minuli aneb Rok na vsi. *Právo: Střední Morava*. **19**(93). s. 11.

¹¹⁰ *Ibid.* s. 11.

Kříž zde chtěl vystihnout myšlenku pomíjivosti lidských osudů. Tato pomíjivost však může být redukována, pokud o starých časech uvažujeme a připomínáme si je.

Zuzana Perůtková se zaměřila na to, jaký dojem vyvolávala scéna v Pitínského inscenaci. „Na scéně Pitínský tvoří jakýsi živý obraz: obrovskou plochu jeviště zcela zaplní herci.“¹¹¹ Výjev se v určité chvíli zastaví a v popředí se odehrává intimní epizoda například hádka, přičemž ostatní postavy vše sledují.¹¹² Perůtková kladla důraz na důležitost hudební složky. Hudba byla vystavěna na prvcích folklóru s lidovými hudebními nástroji, ale také na symfonickém orchestru a hmyzím bzučení, které bylo zakomponováno do hudby. Perůtková se domnívala, že toto bzučení mohlo navozovat dojem víření tíživých myšlenek v každé z postav.¹¹³ Na první pohled drobnost, bzučení much, získává zcela jiný rozměr po Rybářově smrti – najednou působí jako stále přítomná předzvěst něčeho tragického.

*„Pravó nohu měl podloženó pod levó a vobě nohy měl v kolenách vohnuty, jako by se modlil. Vod pondělka tak visel. Tělo ztuhly na roh a hubu plnó muších strusku a celé černé, černé...“*¹¹⁴

Na této ukázce divadelního textu *Roku na vsi* můžeme vidět, jak popisuje Rybáře postava Chalupy. Mouchy jsou zmíněny nejprve explicitně („hubu plnó muších strusku“), a pak ještě obrazně („celé černé“) naznačuje, že byl celý obalený mouchami.

Uvedení *Roku na vsi* Janem Antonínem Pitínským mělo u kritiky kladný ohlas. Je třeba podotknout, že recenzenti se většinou zaměřili na hodnocení scény a hudby. Tyto dvě složky sklidily velký úspěch, protože v sobě nesly zajímavou symboliku (viz bzučení hmyzu; hranice Habrůvky jako dvoukřídlá vrata). Naopak Pitínského operní mezihra byla považována jako kompoziční nedostatek, protože do celku nezapadla a nevhodně vyčnívala. Někteří kritici opět řešili, že ve Zlíně má inscenace *Roku na vsi* větší diváckou úspěšnost. Marcel Sladkowski se domníval, že je to kvůli pochopení vnímavého domácího publika, které je s látkou blíže seznámeno. K hereckým výkonům se divadelní kritika příliš nevyjadřovala, jejich výkony byly vyrovnané.

¹¹¹ PERŮTKOVÁ, Zuzana. Živé obrazy na vsi: Ansámbl Městského divadla ve Zlíně představil v sobotu další jevištní novinku. *Zlínský deník*. 2009, 20(52), s. 22.

¹¹² *Ibid.* s. 22.

¹¹³ *Ibid.* s. 22.

¹¹⁴ Divadelní program. *Rok na vsi*. Národní divadlo Praha. 1993. s. 129.

Městské divadlo Kladno

Kladenská inscenace se dočkala jen několika kritik. Mezi první patří stať Jany Machalické. Podle Machalické byly největším problémem inscenace nevyrovnané výkony herců, především u Igora Bareše (Rybář) a Lenky Zbrankové (Vrbčena). „Igor Bareš je ideální představitel Rybáře, kterým zmítají emoce a touhy, pro něž zapomíná na své blízké i na okolní svět.“¹¹⁵ Zbranková však nebyla v roli Vrbčeny živočišná, byla „vlažná až lhostejná“¹¹⁶. Nevyrovnanost jedné z hlavních dvojic ubírala inscenaci na dimenzi uvěřitelnosti vášnivé lásky. Langova strohá inscenace byla pro Machalickou „překvapivě temná a depresivní“¹¹⁷.

Jiří P. Kříž se opět vyjádřil i k nové inscenaci *Roku na vsi*. Považoval rozhodnutí Michala Langa nastudovat tuto hru v Městském divadle v Kladně za podobný čin, o který se již před ním pokusil Břetislav Rychlík v Mostě. I tady se snažili nalézt národní identitu, ačkoliv souhra hereckého souboru zde nebyla tak pevná jako u předchozích inscenací.¹¹⁸ Přílišná snaha po originalitě se podle Kříže nepodařila scénografovi Milanu Davidovi, který například zavěsil hospodské stoly a nechal je plout nad zemí. Jinak však jako celek hodnotil kladenskou inscenaci jako dílo závrtné a monumentální.¹¹⁹

„Lang připravil spíše konvenční, ilustrativní a didaktickou inscenaci“¹²⁰, napsal Vojtěch Varyš. Podle Varyše přesto inscenace nenudila, což bylo také zásluhou hereckého souboru. Oproti ostatním recenzentům dokonce chválil živelnost Vrbčeny v podání Lenky Zbrankové. Výrazně zápornou stránkou inscenace byla pro Varyše „otřesná hudba a nevýrazná scénografie“¹²¹. Více však neuvedl z jakého důvodu. V závěru Varyš napsal, že „kladenský *Rok na vsi* je důstojnou a divácky přístupnou inscenací se solidními hereckými výkony“¹²².

Inscenace *Roku na vsi* v Městském divadle Kladno byla kritizována převážnou většinou recenzentů. Kritikové nebyli spokojeni především s výkony herců. Výkony byly nevyrovnané, vlažné, nebyla v nich živelnost – to vše ubralo výslednému dojmu na jeho kvalitě. Zajímavé je, že kritik Varyš považoval herecké výkony za velmi dobré, dokonce tvrdil, že zásluhou herců inscenace nenudí. Scénografie zde také nesklidila velký úspěch.

¹¹⁵ MACHALICKÁ, Jana. Temně laděná kronika jednoho roku. *Lidové noviny*. 2010. s. 8.

¹¹⁶ *Ibid.* s. 8.

¹¹⁷ *Ibid.* s. 8.

¹¹⁸ KŘÍŽ, Jiří P. V Kladně o moravské Sodomě-Gomoře. *Právo*. 2010, **20**(256). s. 11.

¹¹⁹ *Ibid.* s. 11.

¹²⁰ VARYŠ, Vojtěch. Ves na Kladně. *Divadelní noviny*. 2010, **19**(19). s. 6.

¹²¹ *Ibid.* s. 6.

¹²² *Ibid.* s. 6.

Snaha po originálním ztvárnění scény se zde střetla s nesmyslností nápadu. V jedné stati můžeme najít zmínku o otřesné hudbě, která doprovází inscenaci, ale v jiných zdrojích se recenzenti takto přísně nevyjadřovali. I přes veškerá negativa všichni recenzenti obecně považovali kladenskou inscenaci za obstojnou, důstojnou a divácky přístupnou.

Jihočeské divadlo České Budějovice

V roce 2011 se Břetislav Rychlík znovu ujal vlastní dramaturgie a adaptoval ji pro Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích. Inscenace byla rytmizována podle událostí v roce a na autentičnosti se výrazně podílel moravský dialekt a propracované kostýmy.¹²³ Tyto kostýmy sice evokovaly určitý druh smyšleného kroje, ale byly jen v tlumené barevné kombinaci šedé, bílé a stříbrné barvy.¹²⁴ Takto se o inscenaci vyjádřila Lenka Dombrovská, která zmínila, že „Rychlík akcentuje motivy lásky a animálního chtíče“¹²⁵. Podle Dombrovské budějovický *Rok na vsi* nepůsobil jako didaktická pomůcka, která by školním dětem měla přibližovat významné literární dílo. Byl „plnokrevným a vášnivým divadlem“.¹²⁶

Velmi kritický byl k jihočeské inscenaci Tomáš Veber. Napsal, že to „byly výkony herců, co představení drželo pohromadě“¹²⁷. První výtku udělil pojetí dialektu, který se v průběhu hry vytrácel a v závěru změněná situace působila jako karikatura. Dále vytýkal kostýmům Markéty Sládečkové-Oslzlé, že jsou to „kroje-nekroje“¹²⁸. Volba jejich neutrální barevnosti má zobecňovat, ale řešil otázku, proč v inscenaci využívají klobouky typické pro jihočeský masopust. Celkově prý inscenaci „cosi chybělo a herci to, ať se snažili, jak chtěli, dohnat nemohli“.¹²⁹ Tato Veberova kritika vyvolala polemiku a důkazem, že s jeho názorem se neztotožnili ani ostatní diváci, je cena Českého divadla 2012 v kategorii Divácká anketa.

Recenzenti se o inscenaci *Roku na vsi* v Jihočeském divadle dokonce dohadovali. Kritika Tomáše Vebera vyvolala v Prachatickém deníku polemiku. Ve své útočné kritice se Veber kladně vyjádřil pouze o hereckých výkonech. Kritizoval především kostýmy a fakt, že se v průběhu hry vytrácel dialekt. Naopak Lenka Dombrovská chválila právě pojetí

¹²³ DOMBROVSKÁ, Lenka. Hříchy jedné dědiny. *Divadelní noviny*. 2011, **20**(21). s. 7.

¹²⁴ *Ibid.* s. 7.

¹²⁵ *Ibid.* s. 7.

¹²⁶ *Ibid.* s. 7.

¹²⁷ VEBER, Tomáš. Rok na vsi drží pohromadě díky hercům. *Prachatický deník*. 2011, **19**(284). s. 7.

¹²⁸ *Ibid.* s. 7.

¹²⁹ *Ibid.* s. 7.

dialektu a výborné zpracování kostýmů. Dombrovská považovala tuto inscenaci za velmi povedenou a evidentně s ní souhlasili i diváci.

Divadlo Na Fidlovačce Praha

Nejnovější je inscenace Pavla Šimáka, kterou uvedlo Divadlo Na Fidlovačce v roce 2014. Této inscenaci se nedostalo velké pozornosti recenzentů, ale mezi prvními se kritiky ujal Josef Rubeš. O úpravě scény napsal poněkud jízlivým tónem- strohá scéna mu nevalila, ale absence výzdoby a světlé lavice plnicí hned několik funkcí mu připomínaly kolekci nábytku z IKEA.¹³⁰ Kostýmy podle něj „tvoří neladící všehochuť, která vzezření inscenace nepomáhá“¹³¹. Největším problémem inscenace byli podle Rubeše herci, protože skoro žádnému se nepodařilo vytvořit plnou jevištní postavu.¹³²

To, co Rubešovi na inscenaci vadilo, bylo zajímavým prvkem pro Tomáše Šťástka. Ten napsal, že „dřevěné rekvizity inscenaci napomáhají dotvářet minimalistickou scénu“¹³³. Kladně hodnotil, že k přestavení scény si vystačí se židlemi a lavicemi. Byl to podle něj svěží nápad, který fungoval zejména v kombinaci s temným pozadím a nasvícením scény.¹³⁴

Z malého množství publikovaných kritik vznikl názorově nejednotný závěr. Rubeš kritizoval na inscenaci *Roku na vsi* v divadle Na Fidlovačce scénu, která byla měněná pomocí jednoduchých rekvizit. Ty podle jeho názoru ani náznakem nepřipomínaly venkovský nábytek. Byl kritický také ke kostýmům, ale nejvíce mu vadily slabé herecké výkony. Naproti tomu druhý recenzent, Tomáš Šťástka, scénografii hodnotil kladně. Ocenil, že s minimem rekvizit bylo možné docílit výborného výsledku divadelní inscenace.

Závěrem této kapitoly je třeba shrnout, že recepce jednotlivých inscenací byla vždy závislá na volbě dramaturgie. Důležitou roli mělo samozřejmě přímo divadelní pojetí a úprava inscenace jednotlivými divadelními spolky. Výsledkem této recepce je to, co se ve většině článků vyskytovalo velmi často. Tedy za prvé, je to jednotný názor, že drama, které patří mezi českou literární klasiku, je s radostí vítáno také v divadelním provedení. Všichni recenzenti souhlasili s tím, že uvádět na scénu díla z českého dědictví, je pro obecnostvo příznivou změnou v dnešní době plné zahraničních inscenací. Za druhé, je to fakt, že *Rok*

¹³⁰ RUBEŠ, Josef. Půlrok na vsi. *Divadelní noviny*. 2014, **23**(21). s. 7.

¹³¹ *Ibid.* s. 7.

¹³² *Ibid.* s. 7.

¹³³ ŠTÁSTKA, Tomáš, Jen dřevo, zpěv a harmonia stačí Fidlovačce, aby prožila Rok na vsi. *Mladá Fronta Dnes*. 2015, **26**(13). s. 10.

¹³⁴ *Ibid.* s. 10.

na vsi byl a stále je nositelem aktuálních témat s velkým přesahem do dnešní doby. To si uvědomovali také prakticky všichni recenzenti, a s tím k dané drammatizaci i přistupovali. Dramatizace Břetislava Rychlíka je podle recenzí tou, která obsahuje více folklórních prvků. I v inscenacích podle Rychlíkovy drammatizace si kritikové všímali podobných motivů- propojenosti komunity a životů jednotlivců, otázky morálky atd. Hlavní motivy tedy podle recenzentů zůstávají zachovány v drammatizaci Miroslava Krobota i Břetislava Rychlíka. Za třetí: U všech recenzentů po zhlédnutí inscenace *Rok na vsi* vyvstává myšlenka určitého hledání našich kořenů, snaha vyřešit otázku, odkud pocházíme. Otázka hledání původu úzce souvisí s hledáním sebe sama. *Rok na vsi* tedy vyvolává i filozofické otázky, které byly aktuální před sto lety, a které jsou platné i dnes. Průzkum ohlasů a názorů na starší či současné inscenace *Roku na vsi* nám přinesla mnoho zajímavých a podnětných poznatků k další části práce, v níž se budeme zabývat hlavními motivy divadelní hry. Zaměříme se již přímo na text drammatizace Miroslava Krobota. Jeho text je původnější a neobsahuje tolik folklórních prvků, jako text Rychlíkův.

5. Motivy a jejich přesah do současnosti

Cílem této kapitoly je ukázat, jaké motivy byly pro Miroslava Krobota nejpodstatnější při výběru obrázků z románové kroniky a jejich sestavení do celistvé divadelní hry. Již jsme nastínili, že jsou to zejména lidské osudy, které ho tak zajímaly. Nyní se budeme snažit zjistit, která témata jsou pro něj nosná natolik, že je vybral do své dramaturgie. Pokusíme se propojit osudy dramatických postav s těmi literárními. Porovnáme repliky postav s epickým vyprávěním o nich. S přihlédnutím k tomu, že v dnešní době je možné vidět na vlastní oči pouze inscenaci *Roku na vsi* v inscenaci Divadla Na Fidlovačce, budeme vycházet ze scénáře právě této inscenace režiséra Pavla Šimáka.

Z korespondence Miroslava Krobota s Martou Roszkopfovou pro nás vyplývá, že Krobot se ve své práci nesoustředil na jednotlivce, ale na celek. Jednotlivci utváří celek, který je při tvorbě vesnické kroniky nejdůležitější. A právě tento charakter celku chtěl Krobot zachovat i ve své dramaturgii.

„O dramaturgii jsem se pokoušel deset let. Dvakrát jsem ji zavrhl a usoudil, že to vůbec nejde. Teď mě k ní znovu vyprovokovali kolegové. Zvolil jsem tři základní dějová pásma: osud Rybáře a Vrbčeny, starostova syna Antoše, jeptišky Amaty. Na ně se nabalují osudy ostatních, jejich rodin, lásek, nepřátel. Z Roku na vsi je obtížné udělat ucelené drama. Je to kronika celku, z něhož se osudy jednotlivců vynořují a zase zapadají, jak jde rok. Ten celek je nejpodstatnější, je to kronika komunity, kronika ducha a způsobu existence. Je tady kostel, do kterého všichni chodí, je tady příroda, která určuje životní rytmus, je tu společné zpívání a společný humor. Je tu stále ještě kompaktní svět s vnitřním řádem.

Připadá mi důležité hrát dnes o velikosti „všedních“ osudů těchto lidiček, o důslednosti, s jakou propadají svým vášním a utkvělostem. Pro mě je podstatný způsob, jak to činí: bez fňukání, věcně a tiše. Trpí jako zvířata. Nepředvádějí svou tragiku, ani ji neskrývají. V tom je mám rád a obdivuji je. To je pro mě Morava. Ticho. Zpěv a pak dlouhé ticho. Věčný koloběh. Všechno plyne, čas běží, nic nezačíná a nic nekončí...“¹³⁵

Jak Krobot píše, je to „kronika komunity, kronika ducha a způsobu existence“, kterou chtěl zachovat i v divadelním provedení. To podstatné tedy je, že jednotlivci nejsou

¹³⁵ Z Korespondence Miroslava Krobota se scénografkou Martou Roszkopfovou; Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo, 15. 4. 1993, s. 10–14.

důležití sami o sobě, ale v tom okamžiku, kdy tvoří větší sociální skupinu – zde obyvatele jedné vesnice. Tato skupina pak nese společné rysy všech účastníků, i přes odlišnost jejich charakterů. Každého člověka tudíž určuje něco, co je nad ním, příroda, místo, odkud pochází, lidská přirozenost. Pojem „kronika ducha“ je možné nazírat právě z hlediska jednotného charakteru vesnice. Osobitý charakter Habrůvky je tvořen všemi jejími obyvateli, bez nich by jej nebylo. Zároveň tento ráz předávají dalším generacím, a tak zůstává zachován. Můžeme říci, že koloběh přírody vytváří i určitý koloběh zachování ducha Habrůvky.

Krobot nechtěl prostřednictvím díla bratří Mrštíků pouze ukázat život na vesnici před sto lety. Stejně jako Mrštíkové se snažil změnit pohled na kritický přístup k látce a ukázat, že na vesnici nepanuje taková idyla, jak se mnozí domnívají. Vesnice je jakousi metaforou pro náš velký skutečný svět, jen je prezentována ve zmenšené podobě. Tento celistvý svět však obsahuje vše, co můžeme nalézt v dnešním světě: lásku, nevěru, závist, zklamání, víru, utrpení a také naději.

Nyní se zaměříme na motivy, které jsou přítomny v románové kronice i v divadelní hře. Budeme pracovat s citacemi z románové kroniky i z divadelní hry a dále je využívat při interpretaci textu. Motivy doložíme na příkladech, zejména pak ve spojení s románovými a dramatickými postavami. Primárně budeme vycházet z motivů, které se vyskytují v dramatickém ztvárnění *Roku na vsi*, a porovnáme je s odpovídajícími motivy v knižní verzi. Pokusíme se doplnit nejasnosti v osudech dramatických postav o informace z jejich života, pokud jsou v románové kronice více popsány. Vydělujeme tři hlavní motivy, které prostupují *Rokem na vsi* v jeho divadelní i knižní verzi. Jedná se o motivy lásky, přírodního koloběhu a víry. Při jejich určení jsme vycházeli z interpretace literárního a divadelního textu. Dále jsme využili záznam korespondence Miroslava Kroboty s Martou Roszkopfovou. Krobot zde zmiňuje, že v *Roku na vsi* je zachována určitá kompaktnost světa. Tato celistvost či kompaktnost vzniká kvůli přítomnosti kostela, do kterého všichni chodí, a kvůli vyššímu řádu, který určuje příroda.¹³⁶ Tato Krobotova myšlenka pro nás byla zásadní při určení motivu přírodního koloběhu a víry. Za nejdůležitější motiv považuje Krobot lásku a vyjmenovává několik různých podob lásky, které v *Roku na vsi* nachází.¹³⁷ Z tohoto důvodu vydělujeme u motivu lásky šest podtypů, které se váží k osudům postav.

¹³⁶ Z Korespondence Miroslava Kroboty se scénografkou Martou Roszkopfovou; Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo, 15. 4. 1993, s. 10.

¹³⁷ *Ibid.* s. 11.

5.1 Láska

Motiv lásky je v drammatizaci *Roku na vsi* nejvýraznější a také nejčastější. Proto věnujeme motivu lásky převážnou část naší interpretační práce. Láska se zde vyskytuje v několika možných podobách, od lásky rodičovské až po lásku vášnivou a bezohlednou. Láska je zde prezentována jako ten nejsilnější archetypální cit, který plně pohltí celého člověka a stane se jeho osudem. Pokud znovu připomeneme Krobotův výrok, že *Rok na vsi* je kronika komunity, tak i láska je zde věcí komunity. Každý obyvatel Habrůvky ví o všech poměrech, nevěrách a vztazích. Tím se i natolik osobní cit jako láska stává věcí veřejnou, která je rozebírána, někdy dokonce i se starostou či u soudu. Sám Krobot v dalším z dopisů Martě Roszkopfově přiznává, že skutečně píše hru o lásce.

„No vida, píšu hru o lásce. Ani jsem to netušil. Vlastně z toho mám radost, protože s láskou má každý jakousi zkušenost, i když si pod tím pojmem každý představuje něco jiného. Vášnivá láska, láska zbožňující, láska jako oběť, láska platonická, láska mateřská, láska k Bohu, láska k bližnímu... Co je láska? Podstatná je pro mne potřeba lásky – jako východiska, řešení traumatu, překonání opuštěnosti, sdílení světa s někým, léku proti úzkosti ze samoty. Kdybych ji měl trochu učitelsky popsat, tedy její základní vlastností je nevypočitatelnost, dále nezvladatelnost a především ničivý účinek, který mívá na všechna předsevzetí, morální zásady, ideologie. Lidé láskou napadení ztrácejí imunitu, jsou bezmocní vůči osudu. Jejich osudem se postupně stává láska sama. Nepomůže desatero, nepomůže společenský odsudek, nefungují rozumové argumenty. Ta bezmocnost je bolestivá, ponižující, ale lidská. Habrůvští hrdinové přijímají toto potrefení věcně a tiše, s pokorou. Jako něco, co nemohlo být jinak, co prostě takhle dopadlo.“¹³⁸

Krobot zde označil několik druhů lásky (např. láska vášnivá, láska jako oběť, láska mateřská, láska k Bohu), podle kterých se pokusíme vydělit kategorie motivu lásky. Opírali jsme se tedy o Krobotovu myšlenku různých podob lásky a došli jsme k výsledným šesti kategoriím: láska milenecká, láska nezodpovědná, láska neopětovaná, láska z respektu, láska rodičovská a láska k Bohu. Vydělení a pojmenování těchto kategorií lásky jsme konzultovali také s Pavlem Šimákem, režisérem inscenace *Roku na vsi* v divadle Na Fidlovačce.

Podle Krobotu tedy každá z postav potřebuje lásku, což je téma velice aktuální. Takoví lidé, kteří potřebují mít vedle sebe někoho druhého, aby překonali svoji opuštěnost, sdíleli svoje problémy a radosti, žili už před sto lety a žijí i v dnešní době.

¹³⁸ Z Korespondence Miroslava Krobotu se scénografkou Martou Roszkopfovou; Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo, 15. 4. 1993, s. 11.

5.1.1 Láska milenecká

Rybář a Vrbčena

Jako první podobu lásky uvádíme lásku mileneckou, fyzickou a vášnivou. Hlavní mileneckou dvojicí je v *Roku na vsi* Rybář a Vrbčena. Rybář „byl hvězdou, kolem které se otáčel celý habruvský svět. (...) V Rybářovi žila veliká síla a Habruvka takového člověka nikdy předtím neměla a ani po něm mít už také nebude...“¹³⁹ Vdaná, vypočítavá Vrbčena přezdívaná Messalina, sváděla všechny muže, ze kterých mohla mít prospěch. „Rybáře chytla Vrbčena hned. Stačila jen malá, docela malá jiskřička mámivého jakéhosi světla, které Vrbčena z přivřeného oka jednou na potkání po něm hodila a Rybář rázem se vrhl s plnou divokostí své satanské krve na široké plece Vrbčeny.“¹⁴⁰

V divadelním pojetí se Vrbčena snaží Rybářovi vlichotit a Rybář taková slova rád poslouchá. „Ty se umíš postarat vo svy věci. Hospoda ti vynáši, obchod taky, rodinu máš spořádanó a eště máš polí jak sedlák. Na tebe může byt žena pyšná. Jsi správné muž a všude je to vidět.“ „Nepřeháňé!“¹⁴¹ Jejich vztah je založený na vášni, na fyzické lásce, které propadl především Rybář. Ze strany Vrbčeny se nejedná o touhu po lásce, ale jen o vypočítavost, se kterou chce od Rybáře získat co nejvíce peněz. To můžeme vidět už v předchozí ukázce, kdy Vrbčena upozorňuje na jeho majetek. „Šikovné chlap, hale slabé - na ženský pohlaví slabé. Nic mu všecy te peníze, všecy te shánke nebodó platný, protože je Rebář slabé tvor a Vrbčena Samson. Celé dům mu rozhází.“¹⁴² Takto o Rybářovi mluví literární postava starosty Filipka. Je tedy zřejmé, že o jejich vztahu se ve vesnici ví.

Rybář je očarován živočišnou energií, kterou Vrbčena vyzařuje. Podvádí nejen svou ženu, ale také celou svou rodinu, když všem lže, utrácí za milenkou peníze a rodinu postupně zadlužuje. Vše je však přirozené, Rybář se nedokáže bránit vlastní vášni. Nemůže bojovat proti přitažlivosti, která ho k milence táhne. Přirozenost a příroda, která je v nás samých, u Rybáře vítězí nad morálkou. Proto taky sám Rybář říká: „Člověk by byl rád hodné, jen kdyby mohl. Dycky to taky nende.“¹⁴³

Fakt, že Mrštíkové věnovali v románové kronice hned několik kapitol Cyrilu Rybářovi a Vrbčeně, značí, že nevěry nebyly ani před sto lety ničím neobvyklým. Mrštíkové dokonce psali, že ženy bývaly často bity, pokud se snažily manželům bránit

¹³⁹ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 53.

¹⁴⁰ *Ibid.* s. 128.

¹⁴¹ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 5.

¹⁴² MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s.126.

¹⁴³ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 43.

v jejich záletech. I v dnešním světě, ve kterém převládá anonymita osobního života, můžeme pořád vidět na vesnicích něco podobného. Na vesnici je stále situace taková, že každý ví o každém vše a nevěry se stávají veřejným tajemstvím. Přístup obyvatel Habrůvky k poměru Rybáře s Vrbčenou byl záporný. „Zděšení nad životem Messaliny a Rybáře otvíralo si už i branku k soudu a hledalo cestu k státnímu návladnictví. (...) Přísnější lidé už sami snášeli fakta starostovi do rukou, a bylo už jen třeba všechno to sepsat na arch bílého papíru a tím archem rázem ztrestat hanbu bohaprázdnému jejich života.“¹⁴⁴ Ani obyvatelé Habrůvky jejich vztah neschvalovali, u tak výrazné osobnosti jako je Cyril Rybář takový poměr kazil jméno celé vsi. Z knižní předlohy *Roku na vsi* se dozvídáme, že obyvatelé Habrůvky jejich vztah odsuzovali, ale zásadně proti němu nebojovali. Někteří si na Rybáře a Vrbčenu stěžovali, ale ukázalo se, že Rybář podplácel svědky nevěry. Krobot přebral z románové kroniky téměř totožné dialogy o nevěře Rybáře a Vrbčeny, kdy jsou svědci jejich poměru již podplaceni. „Vrbčenu jsem viděla, to možu vodprišáhnót, ale u Rybára jsem neviděla kvuli hromadě kameni, tak nemožu s jistotó říct – esli tam byl nebo nebyl.“ „Mně’s říkala, že tam byli vobá!“ (...) „A cos vod něho dostala, že ted’ mluviš jinak?“ (...) „Všeci jsou podplaceni. Všeci. Ale já to tak nenechám!“¹⁴⁵ Ukončuje Vrbka svoji hádku s Plhalkou.

Rybářovi dochází, že je s ním Vrbčena jen kvůli penězům, ale i přesto se od ní nedokáže odpoutat, je bezmocný proti své vášni, která ho ničí. „Su s tebó dnes naposledy. Musim se postarat vo svy věci.“ „Nési se mnó naposledy.“ „Su.“ „Potřebuju zařídit chalupu.“ „Dostala’s dost’. V Blánsku sis kópila červený střevíce a dostala’s vode mě pěkný peníze.“ „Chcu vic.“ (...) „Za dva tisíce bych kópil dvě takovy chalupy. Proč to děláš? To mě chceš zabit? Nési jenom ty! Lidi se na mě divaji skrz prsty. Obchod mě potřebuje. Anežka bude mět děcko. Žena... všeci potřebujó. Udělám, co budeš chtět, ale pusť mě!“ „Nepustim.“ „Luciper nás voba zadávi, uvidiš.“¹⁴⁶

Mezi divadelní a knižní verzí osudu Rybáře a Vrbčeny není velký rozdíl. Krobot se snažil do divadelních dialogů zasadit ve zkrácené verzi vše důležité z literárního vyprávění o Rybářovi a Vrbčeně. Mrštící nijak nepopsali poslední rozhovor Rybáře a Vrbčeny před jeho smrtí. Krobot ho však uvedl, aby umocnil dramatickou situaci. „Já su kaput. Všem jsem pomáhal a mně ted’ nikdo nepomože. (...)“ „Nemožu ti pučit, sama nemám a peníze z panských poli budó až pozd’ěš...“ „Ani bych si nevzal.“ „Chceš se napít? Cesta je

¹⁴⁴ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. *Rok na vsi*. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 207.

¹⁴⁵ Divadelní scénář. *Rok na vsi*. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 34.

¹⁴⁶ *Ibid.* s. 44–45.

dlóhá...“ „ Trochu vody. Pudu přes les Smrčinkama.“ „Pomodlim se za tebe. Tam je chládek.“ „Je dobrá. Pudu...“¹⁴⁷ Toto je poslední Rybářův rozhovor, ve kterém můžeme vidět jeho životní zklamání. Rybář už nemůže dál, Vrbčena od něj získala vše, co mohla a už pro ni není zajímavým objektem. Po všem, co pro ni Rybář udělal, mu ona nabízí jen trochu vody.

Milenecká láska mezi Rybářem a Vrbčenu tedy byla láskou bezohlednou, protože nezničila život jen Rybářovi, ale i celé jeho rodině a mnoha dalším lidem ve vesnici. Tato láska, ničící všechny morální zábrany, dovedla Rybáře i celou jeho rodinu ke zkáze. Ukázalo se nejen Rybářovo zoufalství, ale také jeho sobectví, když nechal svou rodinu zadluženou. Zoufalství se pak projevuje také u jeho manželky, která byla celý život závislá na finančním zabezpečení dominantního muže. V drammatizaci Miroslava Krobota Rybářka naříká: „To není pravda! (...) Slíbil, že mě nevopusti... Ježíšikriste...“¹⁴⁸ Přívlastek „dominantní“ je u dramatické postavy Cyrila Rybáře výstižný pro jeho chování k ostatním postavám. Jedině před Vrbčenu Rybář ztrácí svou sílu a stává se submisivním a bezmocným mužem. Zde se tedy ukazuje, že ani literární ani dramatická postava Cyrila Rybáře není černobílá. Není možné přímo určit, zda se jedná o postavu kladnou či zápornou, protože nese kladné i záporné rysy. Mezi jeho kladné rysy patří například starost o osud dcery Anežky, jeho pracovitost a podnikavost. Postupně však výrazně převládají rysy záporné, které vzbuzují antipatii.

Z hlediska literární teorie je Rybář literární postavou vývojovou. Mění se z obyčejného pracujícího člověka, přes rázného hospodáře, bezohledného milence až na zoufalého a zadluženého muže. Jeho vývoj Krobot dokázal přenést i do drammatizace. Ze zkratkovitých replik dokáže divák usoudit, že Rybář pocházel z chudších poměrů, například když mu Rybářka říká: „Když sis mě namlóval, kópils mně akorát rohlik vod pekařa.“¹⁴⁹ V divadelním ztvárnění je divák uveden do doby, kdy je již Rybář ve vesnici váženým mužem. Je to bohatý podnikatel, který patří spolu se starostou Filipkem do společenské smetánky. Rybářova nevěra má negativní vliv nejen na jeho finanční situaci, ale také na jeho společenské postavení ve vesnici. Se ztrátou peněz přichází také ztráta důvěry, moci, respektu a úcty k jeho osobě.

Téma nevěry je pro dnešního diváka velice aktuální. V drammatizaci *Roku na vsi* je stále morální dohled pana faráře, ale v současné společnosti je situace jiná. Nevěry a

¹⁴⁷ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 57.

¹⁴⁸ *Ibid.* s. 59.

¹⁴⁹ *Ibid.* s. 5.

rozvody jsou něčím zcela běžným. Manželé se rozcházejí a opouští své rodiny. Děti vyrůstají v neúplných rodinách a trpí kvůli vášnivým záletům rodičů. Krobot chtěl výběrem tohoto tématu poukázat na to, jak nevěra dokáže negativně ovlivnit životy lidí. K tomu mu mimo jiné pomohl Rybářův tragický osud. Rybář neunesl tíhu důsledků jeho nevěry a svůj život ukončil. Takové radikální řešení není v dnešní době příliš časté, protože spíše převládá touha po novém začátku. Na diváky divadelní hry však může mít tento tragický konec nevěrného muže silný emotivní účinek, dokonce až katarzní. Současná doba je k nevěře příliš tolerantní, protože dokonce vysoce postavení lidé jsou nevěrní svým partnerům bez větší úhony. Lidé nevěru tolerují, jsou již zvyklí na její existenci a nijak proti ní nebojují. Výběr tohoto tématu sice můžeme chápat jako jistý druh výhružky všem nevěrným, ale Krobot nemoralizuje nad špatností nevěry. Zaoberá se myšlenkou živočišnosti, která člověka plně ovládne i přes vidinu tragického konce.

Kunz a Amata

Jako druhý příklad milenecké lásky uvedeme lásku mezi Kunzem a sestrou Amatou. Jedná se o lásku, které nebylo v románové kronice věnováno větší množství prostoru. I přesto Krobot považoval osud této dvojice za významný a věnoval mu jednu dějovou linii dramatu. Vztah Kunze s Amatou uvádíme jako lásku mileneckou, ačkoliv v dramatisaci není průběh jejich vztahu explicitně vyjádřen. Můžeme zaznamenat pouhé namlouvání, které je velice nenápadné a dále náznaky vzájemné náklonnosti.

O seznámení pana Kunze se sestrou Amatou se stručně dozvídáme z románové kroniky bratří Mrštíků. Kunzova žena vážně onemocněla a sestra Amata ji navštěvovala. Pár let po smrti Kunzové se oblíbená sestra Amata rozhodla odejít z kláštera. Nikdo netušil, proč se tak rozhodla, ale poté zjistili, že se chtěla vdát za pana Kunze. Vrchní kláštera nechala sestru Amatu odvézt do vzdáleného kláštera, ale Amata se nevzdala a z kláštera uprchla. „Nebela z Boha, nebela! Jako tá tichá voda dež na jaře se zbóří – břehe rvala hůř než tá divoká. Moc lidskýho masa měla na sobě s d'áblem potajmu si pošuškávala, krýv ju páčila, svrbělo tělo, a potem vevedla, co vevedla.“¹⁵⁰ Starosta Filipek v kronice vzpomíná na skandál, který Amata vyvolala. Byla jí vyčítána přílišná světskost, ale Krobot si vybral příběh Amaty a Kunze právě kvůli tomu, že na lásku má nárok každý. Stejně jako u Rybáře, jedná se také u nich o cit, který vychází z lidské přirozenosti, které člověk nemůže poručit.

¹⁵⁰ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 244.

Ačkoliv zmínka o této milenecké dvojici je v románové kronice jen minimální, můžeme tvrdit, že v tehdejší dobovém kontextu musel vztah Amaty a Kunze vyvolat extrémní nevoli obyvatel. V době, kdy víra byla součástí každodenního života, se podobný případ považoval za velice skandální a hanebný.

„Jen si považte, člověče, co podnikáte. Vy takový zbožný, dobrý a starý muž – takovou dobrou a tichou a zbožnou jste měl manželku – není vám líto svaté její památky? Uvážil jste, že tím krokem rozhněvate na svá stará léta církev svatou katolickou? Jak to zodpovídáte před lidmi, jak před Bohem, že jste ho ošidil? Vy, starý muž s blížící se už šedesátkou na hlavě unášíte, svádíte a kradete klášteru, církvi a Bohu samému zaslíbenou nevěstu! (...) Vždyť si na vás budou prstem ukazovat. Vždyť tím činem v očích bezbožné chásky a v očích celého světa v ostudu přivádíte nejen habrůvský, Bohu oddaný lid, ale i celý klášter, celé zřízení svaté naší církve, čest a slávu našeho náboženství!“¹⁵¹ Takto promlouvá pan farář k panu Kunzovi, který však pevně stojí za svým názorem a za svou láskou k Amatě. Později se dokonce strana církve rozhodne přestoupit na slovní útok proti Amatě, když ji pan farář i sestry pomlouvají. „Takového hrbáče, takovou cůru nepořádnou chcete si brát! Co na ní vidíte? Coura je!“¹⁵² Jsou to téměř totožná slova, která Krobot vkládá do úst Frau Ebr¹⁵³, při jejím rozmlouvání ke Kunzovi. Signalizuje tím, že představení církve v sobě také měli hodně světského, ačkoliv právě to mnozí vyčítali zamilované Amatě.

Láska Amaty a pana Kunze musela být plná vášně, jinak by nedokázala překonat všechny nepříjemnosti, které jim obyvatelé Habrůvky a představení církve připravili. O tom se můžeme dočíst jen v knižní předloze, protože dramaturgie tyto naschvály a nadávky neobsahuje. „I lidé už na něho doráželi, když okolo šli, bokem se k němu točili, jako psi vrčení a huhlání ozývalo se už před jeho domem za dne i navečer, a snad nechybělo mnoho, kdyby byl někdo vykřiknul „na něho!“, bylo by se to všechno na Kunze vrhlo, jak tak schlíplý od kostela šel. A přece stál a nepohnul se ani pod těmito příznaky vyhrožující mu bouře.“¹⁵⁴ V dramaturgii je možné nalézt negativní postoj ke vztahu pana Kunze a sestry Amaty pouze ze strany pana faráře a Frau Ebr. Dramaturgie dále také neukazuje situaci manželského páru po svatbě. Naopak v románové kronice je možné dohledat, že po svatbě se Kunzovi drželi v ústraní, aby se situace ve vesnici uklidnila. „Léta vyhladila

¹⁵¹ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 246.

¹⁵² *Ibid.* s. 247.

¹⁵³ Frau Ebr je starší a zámožná dáma, která finančně podporuje křesťanský život v Habrůvce. Je také zakladatelkou školní ochrannovny.

¹⁵⁴ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 247.

všechnen hněv, a srdce lidu zřejmě už i nadržovat začalo černému jejich skutku. Vzpomínalo se naň jako na nejveselejší událost habruvské kroniky.“¹⁵⁵

5.1.2 Láska nezodpovědná

Do této kategorie patří bouřlivý, nezodpovědný Antoš, kterému také přezdívají Satanáš. Nehledí na morálku, ani na dobré jméno rodiny, protože v něm vítězí jeho divoká přirozenost. Pro rodiče je zklamáním, pro faráře vyvrhelem, pro děvčata však archandělem. „Děvčata doprostřed kola za ním běžela a jak bez rozumu vrhala se do jeho náručí. (...) V tanci každé krev rozbláznil prudkým, vířivým svým tancem a tak mnohou „skříp“, že si pak modřiny ukazovaly navzájem. Ale i tu spíš se chlubily čerstvou tou ranou, než aby se doopravdy durdily; i když hubovaly, hubovaly jenom na oko. Sotva Antoš mžik‘, už mu ležely zas na prsou. (...) Dnes s tou, zítra s onou – třetí už se vysmál do očí.“¹⁵⁶

Antoš v knižním pojetí má v sobě opět jakousi vnitřní energii a sílu, která přitahuje a také děsí všechny dívky z jeho okolí. Jeho vztahy jsou nezodpovědné, založené pouze na fyzické přitažlivosti. Antoš ve své lhostejnosti k dívkám, miluje každou a zároveň žádnou, všechny svádí a ničí jim životy. Dramatická postava Barbory Hrabákové říká o Antošovi: „Ale když se mu nejaká libí, tak ju nenechá na pokoji.“¹⁵⁷

Je zajímavé, že Antoš dokáže cítit tak velkou lásku ke koním, kterým se bezmezně věnuje, ale ne k lidem. Důvodem může být i to, že se v Antošovi projevuje silněji prvek přírody, přirozenosti a živelnosti. Stává se pak to, že má blíž ke zvířatům než k lidem. Antoš představuje literární postavu – hypotézu. Je to postava, která „je nedourčená a vysvětlená jen částečně, zosobňuje tajemnost nebo nejednoznačnost“¹⁵⁸ To je dáno také kronikářským stylem knihy bratří Mrštíků. Události jsou zaznamenány jakoby z vnějšího pohledu, ale čtenář nezískává bližší informace o psychologii postav. Nevíme a ani nemůžeme zjistit, jaké pohnutky motivují Antoše k lehkovážnému chování. Obecně působí Antoš v literárním i dramatickém pojetí jako postava záporná.

Do divadelní hry je nejprve zakomponován Antošův vztah s Barborou Hrabákovou, kterou přivede do jiného stavu, ale nevezme si ji. Ke všem svým záletům je Antoš zcela lhostejný a jeho rodiče jsou bezmocní. „Přespi se s každó, která mu přinde pod ruku. Kdyby si aspoň vybral něco pořádného, ale Hrabákovu dceru! Nic horšího si nemohl najít! Copak to je nejaké hospodář? Umí jen répat a popózet, však’s to viděla!“ „Barbora

¹⁵⁵ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 250.

¹⁵⁶ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 36.

¹⁵⁷ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 7.

¹⁵⁸ PETERKA, Josef. Teorie literatury pro učitele. 2007. MME Mercury Music & Enterteain. s. 223.

možná není zlá.“ „Za nic na světě! A do ničeho se neplet', to ti povídám. Esli si ju bude chtít vzít, nepostúpim mu ani kósek pole. Slyšíš? Ani kósek!“¹⁵⁹ Můžeme zde také vidět, jak sociální rozdíly na vesnici ovlivňovaly milenecké vztahy. Starosta, Antošův otec, by nesvolil k sňatku s Barborou, protože pocházela z horšího hospodářství. Barbora nakonec nevydržela v Habrůvce hanbou a odešla sloužit do Vídně. Dítě svěřila tetičce Turkové, které posílala peníze a hračky pro holčičku.

Druhým vztahem, který Antoš prožívá i na scéně divadla, je ten s Maryškou Tomanovou. Průběh jejich poměru je opět podobný tomu s Barborou. Maryšce a Antošovi se narodila dcera Tonička a zde už rodiče Antošovi ve sňatku nebránili. Starosta dokonce říká: „Mně se Maryška dycky libila. To je děvče, který by si umělo muža udržet doma.“¹⁶⁰ Jak již bylo zmíněno výše, sociální postavení budoucí nevěsty bylo pro Antošovi rodiče velmi důležité. Antoš v dramatickém pojetí mluví o Maryšce s matkou: „Libi se mně Maryška Tomanova. To by, myslim, byla dobrá snacha...“ „Proboha, snad' to není sténě jak s Barboró!“ „Něni. Ale dycky jste nařikali, že si nevyberu žádnó pořádnó, tak ted' by to tak mohlo byt.“ (...) „Je z pořádné rodiny, mají pullán, to byste se snad' nezlobili...“¹⁶¹ V knižní předloze také můžeme najít zmínku o tom, jak Filipkovi nebrání Antošovi ve vztahu s Maryškou, ba dokonce jsou spokojení. „U Filipků se stal zázrak,“ řekla řeznice... „Jen nechajó Filipka.“ řekla zas Vondrová. „Ten ví, co dělá. „Ba, že ví – Mařa hjim pomože z dluhů a zaplatí haji Babušu.“ řekla Kolářka. U Filipků bylo jak za větrem. Ani nekoulel očima Filipek, ani neplakala bílá macecha. Antošovi nejen že nebránili, ale ještě jej i posílali – „jen ať de za nevěstó, dež huž ju má...“¹⁶²

Antoš však ve své divokosti a přelétavosti opět upustí od zamilovanosti, přijde mu tak vhod, že ho vzali na tři roky na vojnu a se svatbou otálí. Maryška zatím chodí s malou Toničkou k Filipkům, kde jim vypomáhá s hospodářstvím, ale i to jí Antoš vyčítá. „Ty tady jenom bydlíš a já su tady doma. Co se diváš jak suva? Máš byt doma u svéch rodiču a jim pomáhat, a né tady. Proč mám pořád poslóchat, že mě honíš k oltařu? Sténě jdu na vojnu, tak co?“¹⁶³ Vojna je pro Antoše šancí, jak se ze svatby vymluvit a utéct. Myslí jen sám na sebe a Maryšku i s dcerkou nechává v Habrůvce. Antošovy hlavní rysy jsou tedy nezodpovědnost, lehkomyšlnost a sobectví.

¹⁵⁹ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 17.

¹⁶⁰ *Ibid.* s. 26.

¹⁶¹ *Ibid.* s. 26.

¹⁶² MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 39.

¹⁶³ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 55.

Na postavě Antoše je však zajímavé, že s narozením dcerky Toničky se přece jen promění. Jeho vztah k ženám obecně se nemění, ale najednou se zdá, že našel sebe sama i smysl života. Předchozí hrátky s děvčaty se nyní podobají bloudění životem za tím jediným cílem, kterým bylo vlastní dítě – dcera. „Tož archanděl kolíbá,“ usmívali se lidé.¹⁶⁴ Ale z výše uvedeného příkladu jeho chování k Maryšce vidíme, že si žen neváží a je dokonce hrubý. V dramatinaci se Antoš jeví jako postava plochá, která se chová celou dobu obdobným způsobem. Odlišná je situace v knižní verzi, která ukazuje Antošovu proměnu během odloučení od rodiny na vojně. Do dramatinace totiž není zapojen na rozdíl od knižní předlohy ještě jeden zajímavý okamžik z Antošova života. Jedná se o Antošův dopis domů z vojny, ve kterém se vyznává z lásky k rodičům i k celé Habrůvce. Teprve, když z rodné vesnice odjel, uvědomil si, co pro něj všichni znamenají. Zcela proměněný, mírný a jemný Antoš najednou uznává své předchozí chyby. „Milý rodiče! Pozdravuju vás nastotisíckrát a sděluju vám, že su zdravé jako hřibě. (...) Pánbu Vám zaplat' za tú zabijačku a co ste mně všecko poslali. (...) A copak dělá Tónka? Ešlipak huž mluví? Než dondu dům, snád' huž bode haji běhat. Milý rodiče, hani nevíte, jak mně bévá nekdy líto, dyž si zpomenu, co sem se Vás huž natrápil. Včil teprv mezi cizíma lidíma vidím, co to je bét doma. Dež sem dostal te hji trnice a maso, tak mě slze polile, a to vám hani vepovědit nemožu, co sem se na vás na všecky navzpomínal, na tatíčka, na mamičku a na celó Habrůvku.“¹⁶⁵ O literární postavě Antoše tedy můžeme říci, že se také jedná o postavu vývojovou. Dramatinace již neukazuje Antošovo polepšení, a to můžeme považovat za hlavní rozdíl mezi literární a dramatinickou verzí osudu Antoše.

5.1.3 Láska neopětovaná

Neopětovaná láska v dramatinaci úzce souvisí s přelétavostí Antošových lásek, tudíž je spojená s postavami Barbory a Maryšky. Obě dvě Antoše milují, touží po něm, ale Antoš jejich lásku neopětuje. Nic nedopadá podle jejich představ, svatba nepřichází a ony se vzdávají vlastních dětí, aby mohly začít nový život. Jak již bylo zmíněno výše, Barbora odešla do Vídně a svou dcerku nechala u tetičky Turkové. Maryška nechala Toničku Filipkům a v románové kronice se pak můžeme dočíst, že si našla v Habrůvce jiného manžela. „Nečekala tedy Mařa na Satanáša, až z vojny dojde a „z haňby ju vetrhne“. Všecko hodila za sebe, lásku, Antoše i s Toničkou a brala, co bylo. Věřila Antoši, který

¹⁶⁴ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 39.

¹⁶⁵ *Ibid.* s.251-252.

odcházel, ale nevěřila Antoši, až přijde z vojny. Jednu nechal před vojnu a také s dět'átkem; po vojně nechá druhou a třetí...neušetří ani Toničky.“¹⁶⁶ Jak již bylo řečeno, každý má právo na lásku, a proto se jí snaží nalézt i Barbora s Maryškou, které už mají život dostatečně zkažený neopětovanou láskou.

Rybářka a Vrbka jsou také trýznivě mučeni neopětovanou láskou vlastních partnerů, kteří je podvádí. Oba dva zoufale potřebují své protějšky k životu. Rybářka si myslí, že je pro svého muže příliš hloupá, a proto si jí neváží. Manžel jí lže do očí a ona jen mlčky trpí, protože nechce ztratit oporu, kterou v něm má.

Vrbka je hrubián a slaboch v jedné osobě. Jeho žena ho neustále podvádí, on ji kvůli tomu bije, ale cítí se špatně především kvůli tomu, co si o něm myslí lidé ve vesnici. „Myslíš si, že nic nevim, že su slepé a hlópé? Každé, koho potkám, divá se po mně, jako bych byl prašivé. Div se nesměje! Jakó mám mět potom hrdost'? Míji mě každé, jako bych nebyl pořádné muž!“¹⁶⁷ Když však od něj Vrbčena odešla, najednou se v něm vše zlomilo a jeho žena se pro něj stala nenahraditelnou. Dokonce pro svou lásku překonal také odpor k Rybárovi: „Kde je? Všechno hjí vodpustím, haji vám, jenom kde je, povězte mně, kde je!“¹⁶⁸ Koloběh přírody pokračuje dál a divák je zřejmě stále na pochybách, protože ačkoliv se Vrbčena k Vrbkovi vrátí, nikdo nemůže vědět, že se historie nebude opakovat.

5.1.4 Láska z respektu

Jedná se o jeden z nejsilnějších a nejstálejších citů, který Krobot přenáší do své dramaturgie. Láska z respektu vznikla mezi Anežkou, dcerou Rybáře, a Martinem, řeznickým pomocníkem, jejichž svatba byla domluvená. Nejprve je třeba stručně nastínit, důvod této domluvené svatby. Anežka se zamilovala do hofmistra ze zámku, utekla za ním do Vídně, ale brzy se však vrátila domů do Habrůvky. „Jak ses měla ve Vídni?“ „Už su ráda, že su doma. Město pro mě není.“ „Nechce tě...“ „Něni jediné na světě...“ (...) „Vi, že s nim čekáš děcko a stěně tě nechce...“¹⁶⁹ Taková situace nastává mezi Anežkou a jejím otcem na divadelní scéně. Anežka, ačkoliv je mladá, krásná a šikovná, teď už nemá nárok na to, aby si hledala ženicha podle jejího vkusu. Na dívky čekající nemanželské děti se lidé dívali skrz prsty, pokud tedy těhotná Anežka nechtěla udělat rodině a sobě ostudu, musela souhlasit s nabídkou jejího otce, že jí najde manžela.

¹⁶⁶ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 397.

¹⁶⁷ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 3.

¹⁶⁸ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 209.

¹⁶⁹ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 4.

Anežčiným manželem se stává řeznický pomocník Martin Krištof. „Byl to silný, zavalitý hoch plachého pohledu. Právě odsloužil si svá vojenská tři léta. (...) Martinovi se nejmí líbilo to, že Anežka rozumí obchodu. Stal se právě plnoletým a nevěděl honem, co se svými čtyřmi tisíci mateřského podílu si počít. Tož ženit se.“¹⁷⁰ Ačkoliv námluvy Anežky a Martina připomínají spíše obchodní jednání, je vidět, že Martin je upřímný člověk, který hledá někoho, s kým by mohl strávit zbytek života. „To su rád, že si rozumíme. Já už jsem vám vlastně všecko vypsál, slečno Anežko. Mám po matce v prostějovské kase 4400 zlatých. Tak co s nima?“ „To je hromada peněz.“ „Tak esli se vám nepříčím...“ „Nepříčíte.“ „To su rád. Muj strěček mně vykládal, že jste k práci vedená vod mladých let a já mám taky dvě zdravý ruky. (...) „Ani jsem si nemyslel, že budete taková pěkná... Tak esli mě nechcete, Anežko, odvrhnót, mohli bysme jit za vašima.“ „Pudeme.“¹⁷¹

Ze stručného Martinova popisu můžeme vyvodit, že zřejmě nebyl u dívek žádaný. I tehdejší dívky evidentně hleděly na vzhled mladíků a Martin pro ně nejspíš nebyl atraktivní („zavalitý hoch plachého pohledu“), ačkoliv rozhodně nebyl chudý. Pro Anežku byl však příležitostí na záchranu, mohla si tak nechat své dítě a v Martinovi našla milého a chápajícího manžela.

Martin je v této dvojici tím, kdo miluje láskou obětavou. Došlo mu, že není otcem předčasně narozeného dítěte, ale i přesto s Anežkou zůstal. „Je to vaše děcko, ničeho se nebojte.“ „Já se nebojim.“¹⁷² „Na posteli Anežka jen poslouchala a divila se, jakého dobrého dostala muže. Snad přece ji trochu bralo svědomí, že po všem tom, co bylo s ní, lepšího ani nezasloužila.“¹⁷³

Láska Anežky a Martina musela projít více stádií, vzhledem k tomu, že pro sebe byli úplně cizími lidmi. Nejprve se museli poznat, teprve pak mohl přijít cit, který zde označujeme jako „lásku z respektu“. Dalším stupněm jejich vztahu byla láska založená na důvěře. Odráží se to také v úplném závěru hry, kdy se už po smrti Rybáře schází celá vesnice v kostele. Martin zde představuje manžela, který je oporou své ženě i v těch nejtěžších okamžicích, zde v případě smrti Anežčina otce. „Všeci se divaji...“ „Nikeho si nevšímé. Já su s tebo.“ „Aha, to je ta, co se ji tatik voběsil!“ „Všecko se srovná, uvidiš.“ „Drž mě, Martine, prosim tě.“ „Já tě držim. Vopři se vo mě.“¹⁷⁴

¹⁷⁰ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 64.

¹⁷¹ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 24.

¹⁷² *Ibid.* s. 50.

¹⁷³ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 284.

¹⁷⁴ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 61.

5.1.5 Láska rodičovská

Krobot byl přesvědčen, že v dramatu nesmí chybět ani tato podoba lásky. Láska k dítěti, která vzniká z lásky dvou lidí – v Habrůvce tedy alespoň většinou. Rodičovská láska patří k těm nejobětavějším podobám lásky v Krobotově ztvárnění. Příkladem je otcovská láska Cyrila Rybáře k Anežce. Když otěhotněla, mohl se k ní otočit zády a nechat ji napospas osudu, tak jako to v této době dělalo mnoho jiných otců. Rybář je však nadevše milující otec, který by pro svou dceru udělal cokoli, a snaží se jí najít manžela, což se mu také daří. Záslouhou starostlivosti otce nakonec Anežčin osud končí velmi příznivě.

Dalšími postavami, které jsou ovlivněny láskou rodičovskou, je starosta Filipek a jeho žena - „bílá“ macecha, kterým se jejich divoký syn Antoš vymyká z rukou. Starosta chtěl pro svého syna vždy jen to nejlepší, ale Antoš mu svým lhostejným a nezodpovědným přístupem k životu ničí všechny plány. „Tolik jsem si od něho sliboval! Že mně se všim pomože... Proč myslíš, že su starostem? Aby nemusel na vojnu.“¹⁷⁵ Domlouvání, ani tvrdá ruka na Antoše neplatí, jedině snad, když mu otec zakáže jeho lásku – koně, tak se snaží umoudřit. Macecha Antoše miluje mateřskou láskou, tak silnou, jako by byl Antoš její vlastní. „Mám tě radši než vlastního a ty mně provedeš něco takovoho.“¹⁷⁶ Svou mateřskou lásku plně věnuje nevlastnímu synovi, má o něj starost a přimlouvá se za něj u otce. O jejím osudu se nic bližšího nedozvídáme a můžeme se jen dohadovat, zda děti mít nemůže, nebo o nějaké přišla. „Bílá“ macecha je literární postavou hypotetickou, především kvůli nevyjasněnosti a tajemnosti jejího osudu. V dnešní době bychom Antoše přirovnali k rozmazleným dětem. Je tedy možné, že Filipek a Filipková byli příliš benevolentní, když vždy synovi ve všem vycházeli vstříc. Antoš se rozhodl, že nechce studovat, macecha se přimluvila u manžela a Antošovi bylo po vůli. Když si Antoš stěžoval na starého koně, otec koupil nového, jen aby už měl klid od jeho řečí. Jejich láska přerostla běžné meze a byla to tedy z velké části i jejich vina, že z Antoše vyrostl takový „Satanáš“.

5.1.6 Láska k Bohu

U obyvatel Habrůvky v dramatické adaptaci není možné mluvit přímo o lásce k Bohu, ale je tu pan farář, který se svou láskou k Bohu vyděluje od ostatních. Pan farář zajišťuje obyvatelům duchovní péči. Stále představuje osobu vysoce postavenou, ale s klesající morálkou obyvatel Habrůvky je i jeho osobě věnováno méně úcty. „Pan falář,

¹⁷⁵ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 17.

¹⁷⁶ *Ibid.* s. 14.

onehdá večír pré mu chlapci před faró zazpívali taková písničku, haňba je to na vůbec. Haž se krýv zastavuje v těle nad tó zpustlost'ó!... Pré „odpust'e, panáčku, šak ve take miluete kuchařku!“... To mu zpívali chudákovi starýmu pod voknem, ešče bel skóro deň! A nikdo hjich nechytł, každé se jen smál...“¹⁷⁷

Farářova láska k Bohu se však prolíná s jeho láskou k bližnímu svému a celkově s láskou ke komunitě. Není jeho povinností, aby měl rád všechny kolem sebe, ale jemu z čiré přirozenosti na lidech záleží. Jako pevný bod své existence spatřuje náboženství, Boha, o kterého se může opřít. Doufá, že své myšlenky přenese i na amorální habrůvské vesničany, ale nedaří se mu to. V jeho kázání můžeme vidět narážky na všechny hříchy, kterých se obyvatelé Habrůvky dopouští. Habrůvka je plná nevěř, dluhů, opilství, obžerství, korupce a nepoctivosti. Nejedná se o problém, který by postihl jen určitou sociální vrstvu. V Habrůvce hřeší chudí i bohatí – „Jakživ se toli v dědině nekradlo a nenadávalo jako včil...“¹⁷⁸. Všichni bez rozdílu se po nocích opijí, pomlouvají, žalují se a své neshody řeší u soudu. Chudí kradou a bohatí utrácí peníze za milenky. Hřeší zde nejen dospělí, ale také děti, které rodiče učí krást a navádí je tak k hříchu už od dětství.¹⁷⁹ Peníze jsou v Habrůvce důležitější než správná výchova vlastních dětí.

„Bůh seslal člověku anděla strážného, který jej chrání před úhonou těla, ale i duši mladou strřeží před popravou. Vypomůžte člověku ve chvílích, kdy ďáběl jedovatým dechem vdechuje pochybnost do duší věřících, pomůžte dítku nad propastí, když se nahnula nad motýlem, ale ani anděl strážný nepomůžte tam, kde lidský tvor sám se vystavuje hříchu a s plným vědomím a hlavou čistou porušuje Boží přikázání. Varuji tedy z celé duše, protože ani naše stádo není prosto duší černých. Varuji před podvodem a klamem, krádeží a lží, zahálkou, opilstvím a lakomstvím. Varuji před nečistotou ve skutcích a nečistotou v myšlenkách. Varuji před oplzlostmi, varuji před svůdnicemi, které se tělu svému oddávají a na blažené nebeské království zapominají. Varuji i před křivým svědectvím, vykonaným dokonce za půl litru kořalky. Varuji před četbou novin a přílišným mudrlantstvím. Ve městech se ted' moc študuje, moc čte a moc přemýšlí – a země aby stavěla pro lidi blázince! Už zas na jeden povolil sněm peníze. Za sto, za dvě stě let bude svět jediný velký blázinec... a skončíme tam všichni! Proto se dovolávám z tohoto místa lásky, mírnosti a víry v Boha všemohoucího. Konejme své křesťanské povinnosti a Bůh nás neopustí.“¹⁸⁰

¹⁷⁷ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 15-16.

¹⁷⁸ *Ibid.* s. 15.

¹⁷⁹ Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 36.

¹⁸⁰ *Ibid.* s. 10–11.

V románové kronice se poukazuje na amorální chování vesničanů hned v první kapitole *Jerusalem*. „Totok já nevím, co se v tý dědině děje. To huž je k hrůzi, to je k hrůzi! To huž jináč nevedpadá, než habe člověk nad tó Habrůvkó splakal jako Jéžiš nad tém Jerusalémem.“¹⁸¹

Hříchy celé Habrůvky dosáhly takové velikosti, že je farář ani se svou láskou k Bohu nedokáže snášet, a dokonce uvažuje o odchodu. „Za působení svého v Habrůce ještě nikdy jsem neshledal naši obec v tak bezútěšném stavu jako nyní. Hřích nevyhnul se nikomu, ani těm nejmladším. (...) Muži se opíjejí, zapomínají na Boha, zapomínají žen, děti, hospodářství a oddávají se obžerství. Cizoložství, které ničí rodiny, ubíjí štěstí doma, hanebným dechem svým otravuje farnost a z obce dělá pelech, na který kdekdo z okolí ukazuje. Tady je hanbou mít svoje sídlo.“¹⁸² Mrštíci při psaní *Roku na vsi* vycházeli z reálných pramenů. V literárním díle se plně projevují rysy kritického realismu, který se v české literatuře diferencoval do podoby historické prózy a prózy s venkovskou tematikou. Pohled na venkovskou prózu 19. století byl dvojitý. Božena Němcová ukázala v *Babičce* život venkovských obyvatel, kteří se měnili pod vlivem města a jiných společenských událostí. Její pohled na venkov již nebyl zcela romantický. Venkovský lid už nepředstavoval morálně a mravně nedotčené jádro, ale stále zde byla přítomná postava babičky, která byla ochránkyní lásky a dobroty. Babiččiny rady, chování i soulad s přírodou působily na obyvatele vesnice a ovlivňovaly je k lepšímu. Oproti *Roku na vsi* je popis života na vesnici v *Babičce* více idealizovaný. Mrštíkové naopak zaznamenali změnu starého a idylického života na vesnici. Všimli si toho, jak se lidé měnili s rozvojem tržního systému, jak postupně mizel starý ráz venkovského života. Mrštíkové dokázali ukázat život lidí takových, jací skutečně byli. Změny, které na venkově proběhly, přicházely z měst. Vesničané se začali podobat městským lidem, a proto Krobot viděl v *Roku na vsi* potenciál pro dramatizaci. Na první pohled se může zdát, že venkovské problémy jsou nám vzdálené, ale naopak jsou totožné s našimi.

Kunz a sestra Amata patří mezi malé procento obyvatel Habrůvky, kteří mimo lásky světské projevují i lásku k Bohu. Sestra Amata, která byla dříve zaslíbena Bohu, musela překonat osudový rozpor při volbě mezi láskou k muži a láskou k Bohu. Ačkoliv v ní zvítězila stránka světská, té druhé nepřestala být věrnou. „Od té doby nebyl v Habrůvce pobožnějších lidí nad manžele Kunzovy. S růžencem v kapse Kunz i na pole

¹⁸¹ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 17.

¹⁸² Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 36.

ubíral se s oračkou, s kancionálem pod paží vidět bylo oba den co den na cestě k chrámu. (...) Modlitba Kunzových manželů byla vždy ze všech nejvroucnější a nejvytrvalejší.“¹⁸³

Zvláštní postavou, která projevuje lásku k Bohu, je Frau Ebr. Její láska k Bohu není skutečnou láskou, ale útekem před životní nudou. „V té nudě nevěděla věru, co s sebou si má počít. Ani s penězi nevěděla si rady. Buď sama obrátila, nebo jí někdo oči obrátil k nebi, a tu spatřila vyměřený cíl svého života ke cti a chvále boží.“¹⁸⁴

5.2 Přírodní koloběh

Motiv přírodního koloběhu je stěžejní především v epických popisech románové kroniky. Z hlediska literárního pojetí nejprve určíme časoprostor. Časové určení vyplývá již z názvu románové kroniky. Jedná se o jeden rok, ve kterém jsou jednotlivé příběhy zaznamenány chronologicky. Je zde sice patrné časové ohraničení jednoho roku, ale čas je zde cyklický. Kronika začíná říjnem a končí zářím, což vzbuzuje dojem, cyklického opakování života. Dále z názvu můžeme vyvodit také prostorové určení – ves. Všechny příběhy jsou propojeny jednotným prostorem Slovácké vesnice. Prostor Habrůvky je uzavřený, nepřátelský vůči prvkům zvenku.

Cyklický koloběh v *Roku na vsi* vzniká díky souladu života ve vesnici s přírodou. „Tak Habrůvka s přírodou a příroda s Habrůvkou překonává rok co rok a za cenu dočasného pobytu zde v rodném údolí snáší i nejkřutější světa úhony. Jedny láska pohladí, jiné pohněvá zloba – v kalíšek vína nejedna už skrápala slzička. Na vše Habrůvka hledí klidným zrakem stoika.“¹⁸⁵

Krobot se snažil přenést koloběh přírody také do dramatické adaptace, a to se mu povedlo. Zaměřil se na přírodu z hlediska zemědělského roku, na návaznost prací na poli, ale také na křesťanské svátky spojené s daným ročním obdobím. Díky kombinaci těchto prvků vzniká charakter přírodního cyklu i na divadelní scéně.

Divadelní pojetí *Roku na vsi* začíná na podzim, kdy je po žních, hospodáři mají sklizeno, sbírají se jablka a chystají se hody. Následují Dušičky, Mikuláš, Vánoce a Velikonoce, které jsou křesťanskými svátky. V létě se pak vracíme opět k zemědělské cykličnosti – přes sklizeň třešní se dostáváme opět na období po žních. Přírodní rok na vsi se uzavírá, koloběh roku je dotvořen a pokračuje dál.

¹⁸³ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 250.

¹⁸⁴ *Ibid.* s. 234.

¹⁸⁵ *Ibid.* s. 445.

Ačkoliv hraje v dramatinizaci důležitou roli koloběh zemědělského roku, v inscenaci *Roku na vsi* v divadle Na Fidlovačce nebylo nutné pro jeho vytvoření použít žádné zvláštní rekvizity. Již z recenzí víme, že celá scéna byla pojata velmi jednoduše. Postačilo například několik beden s jablky pro navození atmosféry podzimu s typickým sběrem jablek. Dále byla jednotlivá roční období odlišena především kostýmy postav a zachováním tradic. Obecně je pak určení dané roční doby naznačeno přímo replikami postav. Tím Krobot usnadnil práci scénografům, kteří mohli pojmut scénu i moderním a jednoduchým způsobem, jako právě v divadle Na Fidlovačce.

Je třeba podotknout, že pro vytvoření komplexnosti cyklického roku bylo nutné propojit přírodní motivy s náboženskými svátky. Církevní svátky jsou natolik spojené s určitým ročním obdobím, že se tyto dvě různé sféry – příroda a náboženství – prolínají. Pro obyvatelé Habrůvky je také samotná představa Boha spojená s přírodou. Pokud budou lidské hříchy velké, Boží trest je nemine. A v jaké jiné podobě než jako přírodní znamení či přímo trest. Například blesk a hřmění, které mohli považovat za Boží znamení. Zápavy, nebo naopak sucho, které ničí celou úrodu, je pak přímým Božím trestem. Nemůžeme tedy oddělovat Boha a přírodu, protože Bůh je součástí přírody. Jako příklad můžeme uvést osud Cyrila Rybáře. „Týden ubíhal za týdnem, a jeden horší druhého. Když bylo sucho, nebylo dělníků, a když dělníci byli, zatmělo se na všech čtyřech stranách světa, a dešťům konce nebylo... Vyrůstal plevel, zasýchalo osení, nadobro zničen, v mrvu obrácen, na hnojiště vyhozen byl nadějný plod. Po žních všichni už měli do posledního klásku sklizeno, vymláceno, a Rybářovi ještě stály mandele na polích, a v nich prškami černal a porůstal klas. (...) Prodal vymlácený ječmen a on byl také jediný, který odcházal s trhu s cenou, jaké židé neplatili ani jednomu. (...) Jako za živa pohřben. Marný zápas. Tím víkem nepohne už ani ruka železná.“¹⁸⁶ Tímto způsobem popsali Mrštíkovi Rybářův marný boj s vyšším řádem, který představuje příroda a Bůh. Oproti tomu v dramatinizaci je stejná situace popsána přímo slovy Cyrila Rybáře, který už je zlomený osudem, nebo spíše Božím trestem. „Já su kaput. Všem jsem pomáhal a mně teď nikdo nepomože. Nikemu tak bídne nesypalo zrno jak mně. Když jsem měl pacholky, aby sklizeli, přselo. Když se udělalo pěkně, nebyli pacholci! Zčernal mně klas. Co zbylo, jsem prodal, ale dali mně nenižší cenu. Marnost' nad marnost'...“. Za jeho hříšný život přišel náležitý trest. Příroda, stejně tak i Bůh, je nad člověkem, je neblomná, nezastaví svůj koloběh a lidé s ní musí držet krok.

¹⁸⁶ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi. Svazek druhý. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 418.

Vypravěčský postup Mrštíků je ve vykreslení přírody obsáhlý a popisný. Některé pasáže jsou v knize věnované jen popisům přírody a změn, kterými během roku prochází. Naopak v drammatizaci Krobot využil zkratkovitosti, která dokázala zachovat ráz přírodního koloběhu.

5.3 Víra

Otázka víry je v *Roku na vsi* poněkud rozporuplná, protože před sto lety byli obyvatelé vesnice stále věřící, ale jejich chování bylo často amorální, v protikladu s náboženskými pravidly. Můžeme vidět Habrůvku v době, kdy se lidské hodnoty proměňují. Tyto změny spolu přinesly také úpadek víry a morálky, tak jako jsme již rozebírali výše.¹⁸⁷ Lidé zde sice do kostela chodí, ale jejich zájem o kázání už pomalu ochabuje. To můžeme vidět také v Krobotově drammatizaci, kde hospodáři chodí na bohoslužby pozdě nebo na nich dokonce usínají a hlasitě chrápou. Inscenace *Roku na vsi* v Národním divadle v Praze také obsahuje zajímavou scénu v kostele. Při kázání pana faráře vlétl do kostela vrabec. Všichni obyvatelé Habrůvky přestali poslouchat farářova slova a věnovali pozornost tomuto rušivému elementu. Motiv ptáčka, který narušil farářovo kázání, mohl Krobot vybrat jako symbol zesvětštění obyvatel, které od víry odvede i maličkost v podobě vrabce. Knižní pojetí také popisuje, jak se lidé mezi sebou tiše baví, děti vyřezávají vzkazy do lavic – nikdo neudrží pozornost. Kázání pana faráře si nijak neberou k srdci a zdá se, že do kostela chodí jen z určité povinnosti.¹⁸⁸

Zvláštní však je, že ve chvílích, které jsou pro ně neúnosné, děsivé a zásadní, se opět k víře vrací. Tímto zásadním okamžikem je v Krobotově drammatizaci smrt Cyrila Rybáře. Můžeme to vidět v závěru divadelní hry, kdy se všichni obyvatelé schází do kostela a „bílá“ macecha najednou říká i malé Toničce: „Teď nesmiš plakat, Toničko... Pšt.“¹⁸⁹ Klidem a umírněným chováním všech vesničanů připomíná tato scéna pietu. Ve skutečnosti však obyvatelé Habrůvky spíše zpytují svědomí a poprvé se upřímně modlí.

Zdá se, že víra je ožehavým tématem, o které se vedou debaty i v dnešní době. Víra nejen ve smyslu víry v Boha, ale víra jako únik k bezpečí a řádu. Vrbka například uniká k autoritě nevěrné manželky. Antoš uniká před svatbou k autoritě v podobě vojny. Když se postavám svět rozpadá, obrací se k určité autoritě, kterou každý může vidět v něčem jiném. Obyvatelé Habrůvky tuto autoritu stále ještě viděli v Bohu, který pro ně představoval

¹⁸⁷ Viz kapitola Lásky k Bohu.

¹⁸⁸ MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. *Rok na vsi*. Svazek první. 1950. vyd. Praha: Vyšehrad. s. 168.

¹⁸⁹ Divadelní scénář. *Rok na vsi*. Divadlo Na Fidlovačce. 2014. s. 61.

společnou ochranu. Víra však může být i vírou v dobrý konec, je to naděje, která tu byla odedávna, a která přetrvá napořád.

6. Závěr

Dramatizace Miroslava Krobota obsahuje nosné motivy, které jsou aktuální i v dnešní společnosti. Při interpretaci literární předlohy a divadelního scénáře jsme vyčlenili tři hlavní motivy – lásku, přírodní koloběh a víru. Krobot se zaměřil zejména na motiv lásky, který prostupuje celou dramatizací. Byl přesvědčen o tom, že láska je oním archetypálním citem, jenž pulsoval společností před sto lety, a stejně tak je aktuální i v současné době. Ukázalo se, že dramatizace *Roku na vsi* obsahuje různé podoby ztvárnění motivu lásky a milostných vztahů.

Milenecká láska přinesla zamyšlení nad nevěrou, která je společenským problémem. Krobot vybral milenecký vztah Cyrila Rybáře a Vrbčeny jako jedno z hlavních dějových pásem celé hry. Chtěl určitým způsobem poukázat na skutečnost, že za fyzickou láskou se v některých případech skrývá vypočítavost. Dále pak také na fakt, že nevěra ničí životy celých rodin. Nezodpovědná láska, která je v dramatizaci prezentována postavou Antoše, je podobná přelétavým láskám dnešní mládeže nebo generace „singles“.

Dalším důležitým motivem byl pro Krobota přírodní koloběh, který ovlivňuje lidské životy tím, že představuje vyšší řád, proti kterému lidé nemohou bojovat. Dnes je však společnost plná nespokojenosti a není schopná přijímat svůj osud, tak jako to dokázali právě obyvatelé Habrůvky.

Krobot v dramatizaci poukazuje na morální úpadek vesnické společnosti. Není možné mluvit v souvislosti s dnešní společností o amorálnosti, protože dnešní lidé nikoho nepovažují za přímou autoritu správného chování. Spolu s morálním úpadkem společnosti upadá také víra. Jak se v *Roku na vsi* proměňovaly společenské hodnoty, měnil se také přístup k náboženství. Ve finále však víra působí jako návrat k autoritě, kterou lidé dříve sami odmítli. Podobně jako se k víře vrací obyvatelé Habrůvky, tak v současnosti lidé hledají útočiště u nějaké autority. Zdá se, že Krobot vycítil touhu převážně ateistického národa po možnosti uchýlit se k vyšší moci. Dnešní lidé také potřebují věřit, ačkoliv nemusí věřit v nic konkrétního. Uchovávají si v sobě motiv víry jako symbol naděje v lepší zítřky.

Obecně je v *Roku na vsi* důležité prolínání soukromé a veřejné oblasti života. Podobná situace existuje na vesnicích i dnes. Všichni vědí o ostatních vše a nevěry jsou veřejným tajemstvím. V tom se liší venkovský život od městského, ve kterém převládá anonymita. Naopak anonymita města nikdy nedokáže vytvořit kompaktní celek podobný tomu vesnickému.

Divadelní adaptace *Roku na vsi* má divákům stále co říci. Promlouvá k nim skrz nehynoucí až archetypální motivy. Spolu s proměnami společenských situací a hodnot se tyto motivy mohou v průběhu let obměňovat. Podstata však zůstává stejná, protože láska bude vždy láskou, příroda nezastaví svůj běh a lidé budou věřit v lepší zítřky.

7. Seznam použité literatury

Primární literatura

Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo Praha. 15. 4. 1993.

Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo v Mostě. 21. 9. 1996.

Divadelní program. Rok na vsi. Národní divadlo v Brně. 17. 10. 1997.

Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo Zlín. 28. 2. 2009.

Divadelní program. Rok na vsi. Městské divadlo Kladno. 8. 10. 2010.

Divadelní program. Rok na vsi. Jihočeské divadlo České Budějovice. 4. 11. 2011.

Divadelní program. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 6. 11. 2014.

Divadelní scénář. Rok na vsi. Divadlo Na Fidlovačce. 6. 11. 2014.

MRŠTÍKOVÉ, Alois a Vilém. Rok na vsi: kronika moravské dědiny. vyd. Praha: Vyšehrad. 1950.

Sekundární literatura

Alois Mrštík: člověk a dílo. Uspořádal a vypravil Adolf Veselý. Vyškov: František Obzina, 1925.

Dějiny české literatury III: literatura druhé poloviny 19. století. Redaktor svazku Miloš Pohorský. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

Dějiny české literatury IV: literatura od konce 19. století do roku 1945. Hlavní redaktor Jan Mukařovský. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-48-3.

DOHNAL, Martin. Národní divadlo v Brně: Rok na vsi se vrací. Rovnost. 2004. s. 25.

DOMBROVSKÁ, Lenka. Hříchy jedné dědiny. Divadelní noviny. 2011, 20(21). s. 7.

DUŠEK, Václav. Úspěch Miroslava Krobota. Rudé právo. 1993, 3(94). s. 7.

- DUŠEK, Václav. Úspěch Miroslava Krobota. Rok na vsi v kuloárech. Rudé právo. 1993, 3(94). s. 7.
- DVOŘÁČKOVÁ, Marcela. Postava Cyrila Rybáře v Roku na vsi bratří Mrštíků. 2012.
- FOŘT, Bohumil. Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008. ISBN 978-80-85778-61-8.
- HAMAN, Aleš. Trvání v proměně: česká literatura devatenáctého století. 1. vyd. Praha: ARSCI, 2007. ISBN 978-80-86078-71-7.
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Drama, divadlo divák. vyd. JAMU Brno. 2008. ISBN 978-80-86928-46-3.
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Redukce a plnost: Zamyšlení nad divadelní sezónou. Literární noviny. 1993, 4(24). s. 11.
- HOŘÍNEK, Zdeněk. Rok na vsi v Národním: moudré a živé divadlo. Lidové noviny. 1993, 6(91). s. 13.
- HRABÁK, Martin. O duši moravské vesnice. Telegraf. 1993, 2(92). s. 15.
- HRDINOVÁ, Radmila. "Člověk by byl rád hodné, jen kdyby moh". Divadelní noviny. 1993.
- HULEC, Vladimír. Mostecký Rok na vsi překročil hranice divadla. Mladá Fronta Dnes. 1996. s. 19.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Český román sklonku 19. století. 1. vyd. Praha: Academia, 1967.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Komentář. In MRŠTÍK, Alois; MRŠTÍK, Vilém. Rok na vsi: kronika moravské dědiny. Text edičně připravil Vlastimil Válek. Komentář napsala Jaroslava Janáčková a Vlastimil Válek. V České knižnici 1. vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-563-4. s. 411–430.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Románová kronika. Čtenář: měsíčník pro práci s knihou. 1990, roč. 42. s. 270-272.

JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Stoletou alejí: o české próze minulého věku. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985.

JEDLIČKA, Alois. Spisovný jazyk a nářečí v Mrštíkově Roku na vsi. In GRUND, Antonín; KURZ, Josef; KELLNER, Adolf. Pocta Fr. Trávníčkovi a F. Wollmanovi. Brno: Slovanský seminář Masarykovy univerzity, 1948, s. 186–193.

JUSTL, Vladimír. Bratři Mrštíkovi. Bibliografii sestavil Emanuel Macek. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1963.

Klasika i současnost. Hospodářské noviny. 1997, 6(228). s. 46.

KLÍMA, Miloslav. Studio Beseda, Setkání režisérů, Jan Grossman, Miroslav Krobot, Josef Krofta. vyd. Praha: Pražská scéna. 2013. ISBN: 978-80-86102-79-5.

KOČIČKOVÁ, Kateřina. Rok na vsi dělá Pitinský. Podle Kroboty. Mladá Fronta Dnes. 2009.

KOČÍK, René. Občas potřebuju odbočit na polňačku. Týdeník Rozhlas. 2002, č. 16.

KŘÍŽ, Jiří P. Byli lidé, byli, ale sa minuli aneb Rok na vsi. Právo: Střední Morava. 19(93). s. 11.

KŘÍŽ, Jiří P. V Kladně o moravské Sodomě-Gomoře. Právo. 2010, 20(256). s. 11.

KŘÍŽ, Jiří P. Zdařilé repliky světových i českých divadelních témat. Český týdeník. 1996, (181). s. 8.

KUBÍČEK, Tomáš. Alois Mrštík. Duha: informace o knihách a knihovnách z Jihomoravského kraje. 1991, roč. 5. s. 16–17.

LEHÁR, Jan; JANÁČKOVÁ, Jaroslava; HOLÝ, Jiří ... [et al.]. Česká literatura od počátků k dnešku. 2. dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

ISBN 978-80-7106-963-8.

MACAN, Jiří. Od Roku na vsi po Baladu pro banditu. Deník Mostecka. 1997. s. 12.

MACHALICKÁ, Jana. Temně laděná kronika jednoho roku. Lidové noviny. 2010. s. 8.

MATĚJČEK, Jiří. Rok na vsi: sonda sociální situace na jihomoravské vesnici v poslední čtvrtině 19. století. Slezský sborník. 1998, roč. 96 (54), s. 264–284.

Miroslav Krobot. In: Dejvické divadlo [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.dejvickedivadlo.cz/umelecky-soubor?miroslav-krobot>

MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

MRŠTÍKOVÁ, Božena. Mrštíkové. svazek XIII. vyd. Praha: Fr. Borový. 1942.

Národní divadlo informuje: informační zpravodaj o repertoáru a životě ND. Praha: Národní divadlo, 1993. ISSN 0231-763x.

NOVÁK, Vlastimil. Chci mít z každého setkání s lidmi svátek, říká Rychlík. Deník Mostecka. 19/09/1996.

OPELÍK, Jiří. Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce 3. M–Ř, Sv. I, M–O. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3.

OŠMERA, Josef. Úvod. MRŠTÍK, Alois; MRŠTÍK, Vilém. Rok na vsi: výbor pro školní i domácí četbu. Upravil Josef Ošmera. 2. vyd. Praha: Novina, 1941.

PAVIS, Patrice. Divadelní slovník. vyd. Praha Divadelní ústav. 2003. ISBN 80-7008-157-0.

PATEROVÁ, Jana. Morava režisérova láska: Úspěch činohry Národního divadla - Krobotův Rok na vsi. Práce. 1993, 49(93). s. 7.

PERŮTKOVÁ, Zuzana. Živé obrazy na vsi: Ansámbl Městského divadla ve Zlíně představil v sobotu další jevištní novinku. Zlínský deník. 2009, 20(52), s. 22.

PETERKA, Josef. Teorie literatury pro učitele. MME Mercury Music & Enterteain. 2007. ISBN 978-80-239-9284-7.

PRCHALOVÁ, Radka. O Habrůvce v nás. Večerník Praha. 1993, 3(75). s. 3.

PYTLÍK, Radko. Vilém Mrštík: osud talentu v Čechách. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1989.

Rok na vsi: Dramatizace románové kroniky. Horácké divadlo Jihlava [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.hdj.cz/08_historie/inscenace/2016/rok/

Rok na vsi. In: Jihočeské divadlo [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: http://img.jihoceskedivadlo.cz/download/pdf_132031137410.pdf

Rok na vsi v Brně. Květy české. 1997, (50). s. 27.

RUBEŠ, Josef. Půlrok na vsi. Divadelní noviny. 2014, 23(21). s. 7.

RYCHLÍK, Břetislav. Národní divadlo Brno [online]. [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: www.ndbrno.cz/cinohra/bretislav-rychlik

SKUTIL, Jan. Postava Cyrila Rybáře z Roku na vsi bratří Mrštíků. Jižní Morava: vlastivědný sborník. 1974, roč. 10, s. 161–166.

SKUTIL, Jan. Rok na vsi jako problém ediční a literárněgenetický. Vlastivědná ročenka Okresního archivu Blansko. Blansko, 1976, s. 3–80.

SKUTIL, Jan. Vedlejší hrdinové mrštíkowského „Roku na vsi“. Od Hradské cesty: prameny k dějinám a současnosti Žarošic a okolí. 1989, roč. 1986 – 1988, s. 47–55.

SKUTIL, Jan. Vyústění moravské kronikářské tradice v mrštíkowském Roku na vsi. Vlastivědný věstník moravský. 1976, roč. XXVIII, s. 101–105.

SKUTIL, Jan. Z mrštíkowského archivu literárního. Vlastivědná ročenka Okresního archivu Blansko. 1972, s. 49–56.

SLADKOWSKI, Marcel. Rok na vsi: Pitínského velké uhrančivé plátno. Zvuk. 2009. s. 63-66.

SLADKOWSKI, Marcel. Velké uhrančivé plátno. Divadelní noviny. 2009, 18(7). s. 7.

SOKOL, E. Al. Mrštíkův „Rok na vsi“. Lidová revue Moravsko-slezská: časopis věnovaný otázkám Moravy a Slezska. 1905, roč. 1, č. 6, s. 141–146.

STEHLÍKOVÁ, Karolína. Brněnským Rokem na vsi pulsuje rytmus. Lidové noviny. 1997. 10(249). s. 12.

ŠALDA, F. X. Duše a dílo: podobizny a medailony. 6. vyd. K tisku připravil Felix Vodička. Praha: Melantrich, 1950.

ŠTÁSTKA, Tomáš, Jen dřevo, zpěv a harmonia stačí Fidlovačce, aby prožila Rok na vsi. Mladá Fronta Dnes. 2015, 26(13). s. 10.

TICHÝ, Zdeněk A. Dallas z moravské vsi. Mladá Fronta DNES. 1993, 4(89). s. 11.

Tož Habrůvka může být šťastná. *Zemědělské noviny*. 1993, 3(107). s. 6.

VARYŠ, Vojtěch. Ves na Kladně. Divadelní noviny. 2010, 19(19). s. 6.

VEBER, Tomáš. Rok na vsi drží pohromadě díky hercům. Prachatický deník. 2011, 19(284). s. 7.

VŠETIČKA, František. Rok na vsi bratří Mrštíků. Perla v hrubé kazajce: sborník příspěvků z konference věnované drobné české próze druhé poloviny 19. století. Uspořádal Viktor Viktora, Milena Hálková, Magda Šrajbová. Klatovy: Městská knihovna, 2005. ISBN 80-239-5468-7. s. 51–55.

ZÁVODSKÝ, Vít. Scénická kronika i jímavá balada. Týdeník Rozhlas. 1998, (9). s. 4.

RESUMÉ

Tato práce se zabývá dramaturgií románové kroniky bratří Mrštíků *Rok na vsi*. První kapitola se věnuje popisu knižní předlohy s uvedením hlavních informací o jejích autorech, vzniku a charakteristice knižní předlohy. Další kapitola je zaměřena na dramaturgií z literárněteoretického hlediska a mapuje vznik dramaturgie *Roku na vsi* a jeho inscenace. V následující části sledujeme recepci jednotlivých dramatických inscenací. Jádrem práce je literární interpretace, v níž se zabýváme analýzou motivů, které byly přejaty z knižní předlohy *Roku na vsi* a využity v dramatické adaptaci. V závěru práce shrneme, v čem je divadelní ztvárnění *Roku na vsi* pro dnešní diváky stále aktuální.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dramaturgie románové kroniky – Rok na vsi – Alois a Vilém Mrštíkovi – Miroslav Krobot – divadelní inscenace – láska – přírodní koloběh – víra

RESUMÉ

This work is dedicated to the dramatization of a novel, Mrštík Brothers' chronicle *A Year in the Countryside*. The first chapter includes the description of a literary model, stating the main information about the authors, its creation and characteristics of the literary model. The next chapter is focused on the dramatization from a theoretical view and further on elaborates the beginning of the dramatization of *A Year in the Countryside* and its theatrical production. We are observing the reception of single performances in the following chapter. The core of the work is the literary interpretation in which we focus on an analysis of the motives which were observed in the literary model of *A Year in the Countryside* and used in the dramatised adaptation. In conclusion, we evaluated why is the theatrical production still relevant.

KEYWORDS

Dramatization of novelistic chronicle – *A Year in the countryside* – Alois and Vilém Mrštík – Miroslav Krobot – dramatical inscenation – love – natural cycle – faith